

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

2.1 แนวความคิดและทฤษฎีในการศึกษาองค์ประกอบเอกลักษณ์ของชุมชน

องค์ประกอบหลักที่ก่อให้เกิดลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของสถานที่แบ่งออกได้เป็นประเด็นในการศึกษาสภาพพื้นที่ออกเป็น 3 ประเด็นดังนี้ **ลักษณะทางกายภาพ, พฤติกรรมการใช้งานประโยชน์ใช้สอย, ความหมายและสัญลักษณ์** (Christian norberg-schulz, 1980: 166-185)

2.1.1. การศึกษาลักษณะทางกายภาพที่ปรากฏ กล่าวรวมถึง โครงสร้างทางกายภาพของสถานที่ สถาปัตยกรรม ภูมิสถาปัตยกรรม สภาพภูมิอากาศและคุณค่าทางด้านความงามโดยในส่วนของการศึกษาสภาพในพื้นที่ในส่วนนี้จะประกอบด้วยสภาพทางธรรมชาติของพื้นที่ และองค์ประกอบทางด้านวัฒนธรรมอันเป็นผลจากการปรับตัวของผู้อยู่อาศัยที่สอดคล้องต่อสภาพพื้นที่จนเกิดเป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมในพื้นที่โดยประเด็นในการศึกษาดังนี้ องค์ประกอบของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลให้เกิดลักษณะเฉพาะที่เป็นเอกลักษณ์ของสถานที่ซึ่งการทำความเข้าใจสภาพที่ตั้งตามธรรมชาติของสถานที่จะเป็นพื้นฐานในการเข้าใจ ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน การก่อตัวของชุมชน แนวทางการขยายตัวของชุมชนกิจกรรม รวมไปถึงรูปแบบทางสถาปัตยกรรมเป็นต้นซึ่งจะเป็นส่วนประกอบที่จะทำให้เกิดความชัดเจนในการสงวนรักษาในส่วนขององค์ประกอบทางกายภาพโดยรวมที่ส่งผลต่อภาพรวมที่เป็นแสดงออกถึงจิตวิญญาณของสถานที่โดยมีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษาดังนี้ (Harry Launce Garnham, 1985: 35-38)

1) การศึกษาสภาพทางธรรมชาติ

บริเวณพื้นที่ที่เป็นแหล่งน้ำตามธรรมชาติ การเข้าใจถึงส่วนที่เป็นองค์ประกอบที่เกิดลักษณะเฉพาะซึ่งจะเกี่ยวข้องนำไปสู่กิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ การเปลี่ยนแปลงของช่วงเวลาน้ำขึ้นลงที่ส่งผลต่อกิจกรรม และจะเป็นแนวทางในการพัฒนา ข้อจำกัดของพื้นที่ และทิศทางในการพัฒนาในอนาคต

ต้นไม้ขนาดใหญ่ ในส่วนของบริเวณพื้นที่สาธารณะที่ส่งผลต่อภาพรวมของชุมชนและบรรยากาศของสถานที่ตั้ง

สภาพภูมิอากาศ การเปลี่ยนแปลงของสถานที่ตั้งและกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ในส่วนของกิจกรรมกลางแจ้ง ฤดูกาล ทิศทางลม แดดเป็นผลต่อคุณภาพของบรรยากาศ ด้านกายภาพและกิจกรรมของชุมชน

2) การศึกษาด้านสถาปัตยกรรม เป็นการทำความเข้าใจถึงการปรับตัว และการตอบสนองต่อสภาพที่ตั้งทางธรรมชาติส่งผลต่อรูปแบบการวางผัง และสภาพบรรยากาศและเอกลักษณ์ของชุมชน

บริเวณพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ของชุมชน รูปทรงและลักษณะการวางผังขอบเขตของพื้นที่ประวัติศาสตร์หรือพื้นที่ดั้งเดิมของชุมชน

พื้นที่สาธารณะของชุมชน พื้นที่เปิดโล่งสาธารณะ ทางเดินส่วนกลาง สถานที่ทางศาสนาและความเชื่อซึ่งพื้นที่เหล่านี้จะมีการเปลี่ยนแปลงน้อยและจะเป็นโครงสร้างหลักในการแสดงถึงเอกลักษณ์และบรรยากาศของชุมชน

การใช้ที่ดิน

พื้นที่ที่มีการพัฒนาใหม่ ในส่วนนี้รวมทั้งในบริเวณพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ส่วนบุคคลซึ่งการรวบรวมข้อมูลในส่วนนี้จะทำให้เข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงและทิศทางในการควบคุมผลกระทบที่จะเกิดกับ ภาพรวมในด้านเอกลักษณ์ของสถานที่

การศึกษาจินตภาพของชุมชน ในส่วนของจินตภาพที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและสภาพแวดล้อมนั้น การศึกษาของเควิน ลินซ์ ส่วนประกอบที่สำคัญในระบบมโนทัศน์ของเมืองซึ่งลินซ์เรียกรวมว่า "image" นั้นมีอยู่ด้วยกัน 3 ประการ ได้แก่ เอกลักษณ์ (identity) โครงสร้าง (structure) และความหมาย (mean)

- **เอกลักษณ์** นั้นหมายถึงสิ่งต่างที่ประกอบกันเป็นเมืองต่างก็ปรากฏในลักษณะที่เป็นภาพรวม ต่างเห็นสิ่งที่แยกจากกันได้โดยมีสัญญาณชี้แนะปรากฏอยู่องค์ประกอบต่างๆที่ก่อให้เกิดจินตภาพทั้ง 5 ประการ เส้นทาง เส้นขอบ ย่าน ชุมทาง ภูมิสัญลักษณ์

- **โครงสร้าง** หมายถึงความสัมพันธ์ทางกายภาพของสิ่งต่างที่มีอยู่ต่อกันและรวมถึงความสัมพันธ์ทางกายภาพระหว่างสิ่งต่างกับผู้รับรู้

- **ความหมาย** หมายถึงส่วนสำคัญที่เป็นองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดความเข้าใจ อาจเป็นความหมายด้านประโยชน์ใช้สอย หรืออาจเป็นความหมายทางด้านอารมณ์

- **ลินซ์** ทำการค้นหาจินตภาพด้วยหลายวิธีการและตรวจสอบผลที่ได้จากวิธีการต่างๆ ว่ามีความสอดคล้องกันมากน้อยเพียงใด วิธีการหลัก ได้แก่การให้ผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในเมืองต่างๆที่ทำการศึกษายืนยันแผนที่ของเมืองอย่างคร่าวๆพร้อมกับอธิบายส่วนประกอบสำคัญของเมืองที่อยู่ภายในใจของผู้ตอบคำถาม อธิบายสิ่งที่รับรู้ในการเดินทางจากบ้านไปที่ทำงาน นอกจากนี้ให้ผู้ตอบแสดงตำแหน่งที่ตั้ง คำอธิบาย ตลอดจนความรู้สึกทางอารมณ์ที่อาจมีต่อภาพลักษณ์เฉพาะของเมืองและได้สรุปออกมาเป็นองค์ประกอบหลัก 5 ประการในจินตภาพของเมือง

เส้นทาง(paths) เป็นช่องทางที่บุคคลใช้สัญจรไปมา เช่น ถนน ทางรถไฟ ทางรถด่วนทางเดินเท้า ฯลฯ เส้นทางมักเป็นส่วนที่มีความสำคัญมากเพราะว่าในขณะที่บุคคลเคลื่อนไหวผ่านเส้นทาง บุคคลได้มีโอกาสได้เห็นส่วนต่างๆของเมืองตามเส้นทาง และเกิดความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่นๆของเมืองตามทางสัญจร

เส้นขอบ (edges) เป็นองค์ประกอบที่มีลักษณะเป็นเส้นที่กำหนดขอบเขตของบริเวณ ไม่ได้ใช้เป็นเส้นทางหรือเป็นเส้นทางตามทัศนะของผู้สังเกต อาจปรากฏเป็นเส้นกั้นส่วนหนึ่งจากอีกส่วนหนึ่งเช่นกำแพง คูเมือง ส่วนขอบรอบเขตที่ได้มีการพัฒนา ฯลฯ อาจปรากฏเป็นเส้นตะเข็บที่เชื่อมระหว่างสองส่วนเข้าด้วยกัน เช่น แถบกันชนที่ปลูกต้นไม้ไว้หรือที่เรียกว่า แถบสีเขียว(green belt) หรืออาจเป็นเพียงเส้นเค้าโครง เช่นชายฝั่งทะเล ริมฝั่งแม่น้ำ

ย่าน (districts) เป็นบริเวณที่มีขนาดปานกลางหรือขนาดใหญ่ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเมือง มีเอกลักษณ์ของบริเวณอันเกิดจากลักษณะเฉพาะร่วมกันของบริเวณ ผู้สังเกตเข้าสู่ภายในย่าน

ชุมทาง (nodes) มักเป็นจุดศูนย์กลางของเส้นทาง เช่น ที่บริเวณสี่แยกหรือชุมทางของสถานีขนส่งอาจเป็นสถานที่ซึ่งมีกิจกรรมเกิดขึ้นอย่างหนาแน่น เช่นบริเวณจัตุรัสหัวมุมถนน ชุมทางจึงเป็นจุดเด่นเฉพาะของเมืองหรือย่าน มีความสำคัญเป็นสัญลักษณ์บุคคลเข้าสู่ชุมทางเมื่อมาถึงและไปจากชุมทางเพื่อไปยังที่อื่นขณะเดินทาง ชุมทางจึงสัมพันธ์กับเส้นทางเป็นที่ซึ่งเส้นทางพบกัน

ภูมิสัญลักษณ์ (landmarks) เป็นจุดที่ใช้อ้างอิงเช่นเดียวกับชุมทาง แต่ปรากฏเป็นส่วนที่อยู่ภายนอก บุคคลจึงไม่สามารถเข้าสู่ภายในภูมิสัญลักษณ์ได้เหมือนชุมทาง แม้ว่าอาจเข้าไปสู่ภายในโครงการทางกายภาพ ภูมิสัญลักษณ์มักเป็นสิ่งที่ทางกายภาพที่แตกต่างจากสภาพทางกายภาพที่แตกต่างจากสภาพแวดล้อมข้างเคียง ทำหน้าที่เป็นสัญญาณที่แนะนำสำหรับสภาพแวดล้อม อาจเป็นอาคาร หน้าร้าน ป้าย ภูเขา ฯลฯ ที่มีสำคัญต่อสถานที่นั้นๆ บางครั้งอาจเข้าไม่ถึงโดยผู้สังเกตเพราะไม่รู้ทางสู่ภูมิสัญลักษณ์ดังกล่าวโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สังเกตที่เป็นนักท่องเที่ยว อาจเพียงแต่มองเห็นได้เท่านั้น และสามารถใช้เป็นจุดอ้างอิงในการบอกทิศทางได้ เช่น ยอดโบสถ์ที่ปรากฏในระยะไกล อาคารสูงที่ปรากฏเด่นชัดบนขอบฟ้า ยอดเขา ฯลฯ

องค์ประกอบทั้ง 5 จะปรากฏอยู่ในจินตภาพร่วมกัน องค์ประกอบประเภทต่างมีความสัมพันธ์กันอย่างกระชับประสานกันเป็นกลุ่มก้อนอย่างซับซ้อนจากกระบวนการศึกษาของลินซ์องค์ประกอบทั้ง 5 อันได้แก่ เส้นทาง ย่าน เส้นขอบ ชุมทาง และภูมิสัญลักษณ์ ได้กลายเป็นส่วนสำคัญในการศึกษารูปทรงของเมืองมีประโยชน์ต่อการศึกษาเปรียบเทียบสภาพแวดล้อมกายภาพ (วิมลสิทธิ์ หรยางกุล,2535 : 154-155)

3) การศึกษา สังเกตพฤติกรรมการใช้งานและประโยชน์ใช้สอย พฤติกรรม การใช้งานกิจกรรมทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตต่อสถานที่ สถาปัตยกรรม และภูมิสถาปัตยกรรม เป็นไปในรูปแบบอย่างไร การศึกษาทางด้านกิจกรรมและวิถีชีวิต การใช้งานพื้นที่ภายในของชุมชน กิจกรรมบางอย่างได้สูญหายไปท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาของชุมชนซึ่งข้อมูลในส่วนนี้ต้องเกิดจากการสำรวจและสัมภาษณ์(Harry Launce Garnham,1985: 39)

- กิจกรรมที่มีความโดดเด่นในช่วงฤดูกาลต่าง ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะส่งผลต่อ ผู้เดินทางมาเยือนจากต่างถิ่น

- กิจกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

- กิจกรรมหลักที่ใช้ในการพักผ่อน และกีฬาที่เกิดจากสภาพแวดล้อมในพื้นที่

- กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตในอดีต

4) ความหมายและสัญลักษณ์ ลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นกับสถานที่ที่เป็นผลจากการ ตอบสนองจากลักษณะทางกายภาพและสภาพการใช้งาน ส่งผลต่อการรับรู้ของผู้มาเยือนและสิ่งที่ ปรากฏกับผู้คนในพื้นที่(Harry Launce Garnham,1985: 41-43)

2.1.2 แนวทางการอนุรักษ์เพื่อรักษาเอกลักษณ์ของชุมชน

Roy Worskett “ได้ศึกษาวิธีการอนุรักษ์องค์ประกอบเมืองและชุมชน โดยเสนอการศึกษา และวิธีการเพื่อรักษาเอกลักษณ์ (identity) ของชุมชนไว้ ในการที่จะสร้างอาคารใหม่ลงในพื้นที่และ สร้างชีวิตของชุมชนโดยการสร้างความสัมพันธ์และคุณภาพของภาพลักษณ์ในพื้นที่ด้วย องค์ประกอบ ดังนี้

1) ความสัมพันธ์ของภูมิทัศน์ต่อเมือง (Town/Landscape Relationship) ภูมิทัศน์เมืองเป็นสิ่งที่ช่วยชี้ถึงเอกลักษณ์เมืองได้ โดยการศึกษาถึงพัฒนาการและการ เปลี่ยนแปลงของชุมชนซึ่งแสดงออกมาในภูมิทัศน์และประวัติศาสตร์ของชุมชนและพื้นที่ต่อเนื่อง ได้แก่ เหตุผลในการตั้งชุมชน ขอบเขตของชุมชน หลักฐานทางโบราณคดี และความสัมพันธ์ทาง ภูมิทัศน์เป็นส่วนหนึ่งในมโนภาพต่อชุมชนนั้น

2) การควบคุมทางภูมิทัศน์ของเมือง (Townscape discipline) เป็นการศึกษา เอกลักษณ์ของเมืองเป็นข้อมูลเบื้องต้น เพื่อเป็นหลักเกณฑ์ในการพัฒนาพื้นที่เพื่อวางผังและการ ใช้ที่ว่างที่เหมาะสม โดยต้องศึกษาจากภูมิประเทศ ลักษณะถนน การจัดที่ว่าง ที่ว่างระหว่าง อาคาร ผังเมือง กำแพงหรือประตูเมืองที่จะแสดงขอบเขตเมืองได้ เป็นการพัฒนาที่คงเอกลักษณ์ และชีวิตชีวาของย่านนั้นไว้

3) กลุ่มพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว (Identity Area) เช่น พื้นที่ที่มีเอกลักษณ์ ทางทัศนียภาพ (Visual identity) พื้นที่ที่มีเอกลักษณ์ทางสังคม (social identity) พื้นที่อนุรักษ์ (Conservation area)

4) **เอกลักษณ์ของที่ว่าง** (Character of space) เอกลักษณ์ของพื้นที่จากที่ว่างที่ถูกปิดล้อมหรือความสัมพันธ์ระหว่างที่ว่างปิดล้อม (enclosure of space) ทำให้เกิดเอกลักษณ์ของที่ว่างที่ถูกปิดล้อมของพื้นที่ภายในกลุ่มเรือนแถวบริเวณคลองประดู

5) **กิจกรรมการใช้พื้นที่** (Activities) กิจกรรมการใช้พื้นที่ของคนในท้องถิ่นที่สร้างเอกลักษณ์ทางทัศนียภาพ (visual characteristics) ให้เกิดขึ้น

6) **รายละเอียด** (Detailing) ส่วนตกแต่งพื้นที่ เช่น เครื่องตกแต่งถนน แนวรั้ว ชุมประดู ที่แตกต่างกันไปในแต่ละย่าน

7) **ต้นไม้** (Tree) ทั้งต้นไม้ที่สร้างจินตภาพของพื้นที่ พืชท้องถิ่นที่สร้างบรรยากาศความสัมพันธ์ของการใช้พื้นที่ การปิดล้อมพื้นที่

8) **ความขัดแย้งของที่ว่าง** (Contrast of space) ที่ว่างที่มีลักษณะแตกต่างกันแต่อยู่ในพื้นที่ที่ต่อเนื่องกัน เป็นการเปลี่ยนมุมมองที่ขัดแย้งกันทำให้กระตุ้นความรู้สึกได้

การออกแบบที่เหมาะสมกับพื้นที่ (Design of infilling)

ในการกำหนดเขตอนุรักษ์มีผลต่อการวางแผนและกำหนดนโยบายในการอนุรักษ์แล้วยังต้องใช้ได้ในวิถีชีวิตปัจจุบัน ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาพื้นที่และกลุ่มอาคารที่จะเกิดขึ้นใหม่ โดยการสร้างอาคารให้กลมกลืนหรือเป็นแบบแผนเดียวกับอาคารเก่าที่มีการใช้งานอยู่ โดยรักษาเส้นขอบฟ้าและ Façade ของอาคาร ในรูปแบบและยุคสมัยเดียวกัน มีหลักการต่างๆ ดังนี้

- **ด้านหน้าของอาคาร** (The Terrace) การคงด้านหน้าอาคาร สัดส่วน หน้าต่าง ความสูง วัสดุและรายละเอียดเดิม

- **ควบคุมอาคารอย่างยืดหยุ่นและมีข้อยกเว้นได้** (Exception of the Rule) เพื่อให้โอกาสการพัฒนาทางเศรษฐกิจ เช่น การยอมให้ใช้วัสดุที่ต่างกันแต่อาคารมีรูปแบบที่ร่วมสมัยและไม่ทำให้อาคารข้างเคียงเสียคุณค่าเดิมไป

- **คุณสมบัติที่สร้างความเป็นกลุ่ม** (Quality that make up the group)

เส้นอาคารและรูปร่าง (Building Line-Plan Shape) ความต่อเนื่องของกลุ่มอาคารแนวด้านหน้าของถนนและที่ว่างโดยรอบจะแสดงความสัมพันธ์กับพื้นที่ต่อเนื่อง

ความสูงอาคารและแนวขอบฟ้า (Building High and skyline) จังหวะของแนวกลุ่มอาคารหรือเส้นขอบฟ้า ซึ่งจะเกิดความเปลี่ยนแปลงของลักษณะจากการสร้างอาคารใหม่ที่เปลี่ยนความสูงหรืออาคารมีการถอยร่นที่ต่างกันไป

ความกว้างของหน่วยอาคาร (Width of Unit) กลุ่มอาคารที่มีความกว้างอาคารใกล้เคียงกันจะสร้างความเป็นกลุ่มอาคารและเป็นส่วนในการปรับใช้ในการปรับปรุงต่อเติมอาคารได้

คุณภาพของหน่วยอาคาร (Width of Unit) กลุ่มอาคารที่มีความกว้างอาคารใกล้เคียงกันจะสร้างความเป็นกลุ่มอาคารและเป็นส่วนในการปรับใช้ในการปรับปรุงต่อเติมอาคารได้

คุณภาพของรายละเอียดและวัสดุ (Quality of Detailing and Materials) การสร้างอาคารใหม่ต้องคำนึงถึง วัสดุและรายละเอียด สี พื้นผิว รูปแบบที่ใกล้เคียงกัน

สัดส่วนของหน้าต่างและผนัง (Proportion of window to wall) จังหวัดช่องเปิดด้านหน้าของอาคารโดยเฉพาะร้านค้าจะช่วยสร้างความกลมกลืนกัน

2.1.3 มาตรการที่ใช้ในการควบคุมการพัฒนาเพื่ออนุรักษ์เอกลักษณ์และลักษณะของชุมชน

กลไกที่ใช้ในการควบคุมการพัฒนาเพื่ออนุรักษ์เอกลักษณ์และลักษณะของชุมชนโดยทั่วไปแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ การใช้กลไกการควบคุม (Control Mechanism) และการสร้างแรงจูงใจ (Incentive Building)

1) มาตรการการควบคุม (Control Mechanism) การควบคุมในลักษณะนี้สามารถทำให้ทั้งในรูปแบบของข้อตกลงของชุมชน (Commitment) ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชน เช่น การอนุรักษ์ที่ Ouchi-JUku ในญี่ปุ่น ในรูปของสมาคมอนุรักษ์และต่อมามักมีการพัฒนาจนกลายเป็นพื้นที่อนุรักษ์ตามกฎหมายในที่สุด นอกจากนี้เป็นการควบคุมด้วยกฎหมายซึ่งมีลักษณะเป็นการบังคับ คือ

การขึ้นทะเบียน (Listing) เป็นการควบคุมในลักษณะบังคับ ซึ่งในประเทศไทยมีข้อจำกัดหลายประการ คือ มีระดับในการอนุรักษ์ระดับเดียวรวมทั้งมีข้อบังคับหลายประการที่ทำให้เจ้าของอาคารนั้นไม่พอใจที่จะเป็นอาคารขึ้นทะเบียน

การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินตามการใช้สอย (Zoning) โดยการระบุประเภทของการใช้ที่ดินเพื่อป้องกันและควบคุมการพัฒนาที่จะส่งผลต่อพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม รวมถึงการจำกัดความสูงของอาคาร กิจกรรมในพื้นที่ ลักษณะและรูปแบบอาคาร จนถึงเนื้อที่การใช้สอย

2) มาตรการการสร้างแรงจูงใจ (Incentive Building) การสร้างแรงจูงใจมีได้ในหลายรูปแบบ สามารถทำได้ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน แบ่งลักษณะได้ดังนี้

มาตรการทางการเงิน เป็นมาตรการแรงจูงใจเพื่อให้เจ้าของอาคารมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์อาคาร ซึ่งมีในหลายรูปแบบ คือ

- การให้เงินช่วยเหลือ และเงินกู้ (Grant and Loan) ซึ่งเป็นการให้เงินโดยตรงแก่เจ้าของอาคารจากงบประมาณแผ่นดินสู่ส่วนท้องถิ่น

- ภาษี (Taxation) เป็นการบังคับจากหน่วยงานรัฐโดยการออกกฎหมายมักอยู่ในรูปการยกเว้นหรือลดหย่อนภาษี

ภาษีอากร (Property Taxation) เป็นการเก็บภาษีอากรที่ขึ้นทะเบียนในอัตราที่น้อยกว่าอาคารทั่วไปเพื่อให้เจ้าของอาคารเห็นประโยชน์ในการขึ้นทะเบียนอาคาร

การลดหย่อนภาษีสำหรับสิทธิการผ่อนปรนในการอนุรักษ์ (Tax Deduction for Preservation easement) เป็นการที่เจ้าของอาคารบริจาคหรือขายอาคารให้สาธารณะ เพื่อเป็นการลดภาษีโดยที่เจ้าของอาคารยังใช้ประโยชน์จากอาคารได้บางส่วน แต่แบ่งส่วนที่เปิดให้คนเข้าชมได้ จัดว่าเป็นแรงจูงใจทางหนึ่ง

การยกเว้นภาษี (Tax Exemption) สำหรับอาคารขึ้นทะเบียน

การลดหย่อนภาษี (Tax Reduction) เช่น ภาษีรายได้ ภาษีมรดก ภาษีที่ดิน เป็นต้น การโอนสิทธิในการพัฒนา (ที่ดิน / อาคาร) Transfer of development right (TDR) เป็นการจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดิน นิยมใช้ควบคู่กับแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินและผังเมืองรวม เป็นสิทธิที่สามารถซื้อขาย เพื่อผลตอบแทนทางการเงินในการชดเชยโอกาสทางเศรษฐกิจที่อาคารหรือที่ดินนั้นจะได้จากการพัฒนา โดยเจ้าของอาคารและที่ดินที่อยู่ในเขตอนุรักษ์ (Preservation Zone) ที่มีศักยภาพในการพัฒนาจะสามารถขายสิทธิการพัฒนาให้แก่ที่ดินและอาคารอื่นๆ ที่อยู่ในเขตพัฒนา (Growth Zone) เพื่อสร้างแรงจูงใจในทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย

การยกย่องให้รางวัล (Recognition and Awards) เป็นการให้รางวัลที่ตัวบุคคลซึ่งมีการดำเนินการด้านอนุรักษ์และพัฒนาอาคารเก่าที่มีคุณค่า และการให้รางวัลแก่สถานที่ หมายถึง การประชาสัมพันธ์อาคารหรือสถานที่นั้นมีการอนุรักษ์และพัฒนาที่เป็นตัวอย่างให้สู่สาธารณะ ซึ่งจะเป็นแรงจูงใจให้เกิดการอนุรักษ์เพิ่มขึ้น

การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา พื้นที่หรืออาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมโดยทั้งการปรึกษาสาธารณะ (public Consultation) ซึ่งเป็นวิธีที่ประชาชนผู้มีส่วนร่วมได้เสียออกความคิดเห็น และกลไกระดับรากหญ้า (Grassroot Mechanisms) เป็นกรณีที่ประชาชนเป็นผู้เริ่มมีบทบาทในการอนุรักษ์โดยเป็นอาสาสมัคร และผู้เชี่ยวชาญ

การฝึกอบรม (Trainning Programs) โดยการให้ความช่วยเหลือด้านเทคนิคและความรู้ทักษะเฉพาะด้านสำหรับกิจกรรมที่ต้องการความเชี่ยวชาญ ที่สอดคล้องกับโครงการพัฒนาเชิงอนุรักษ์ชุมชน เช่นการนำคนในชุมชนมาเป็นไกด์นำเที่ยวพื้นที่อนุรักษ์

การส่งเสริมกิจกรรมและการให้การศึกษาแก่ชุมชน (Public Education) วิธีนี้เป็นการสร้างพื้นฐานและทัศนคติที่ดีในการอนุรักษ์แก่ประชาชน โดยมีรูปแบบต่างๆ

- การทำป้ายอนุสรณ์ (Commemoration) เพื่อเสนอข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ที่มีความสำคัญทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์แก่ผู้ที่มาเยือน

- การนำเสนอและการแปลความหมาย (Presentation and interpretation) นิยมใช้อาคารที่ไม่มีความโดดเด่นมากแต่อยู่ในเขตที่ควรอนุรักษ์ เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้คนโดยการนำเสนอวิวัฒนาการและความเป็นมา ความสำคัญในอดีต และการใช้งานในปัจจุบัน รวมทั้งระบุถึงหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแล

- การให้การศึกษาแก่ชุมชน (Public Education) เป็นแนวทางที่จะให้การอนุรักษ์ประสบความสำเร็จในระยะยาว โดยการจัดทำเอกสาร สิ่งพิมพ์ เผยแพร่แนวความคิด และวิธีการต่างๆ ในการอนุรักษ์

2.1.4 เกณฑ์และการกำหนดคุณค่าของชุมชนอนุรักษ์ (สร้อยญา ชูชาติชัย, 2543 : 174)

สำหรับความเห็นของ Bernard M. Feilden ในด้านคุณค่าของอาคารที่ควรอนุรักษ์ แบ่งเป็น

1. คุณค่าด้านจิตใจ

- คุณค่าด้านความเป็นเอกลักษณ์
- คุณค่าด้านความต่อเนื่องทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม
- คุณค่าด้านจิตใจและความเชื่อ
- คุณค่าด้านความเป็นสัญลักษณ์

2. คุณค่าด้านวัฒนธรรม

- คุณค่าด้านเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์
- คุณค่าด้านความต่อเนื่องทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม
- คุณค่าด้านความงาม
- คุณค่าด้านสถาปัตยกรรม
- คุณค่าด้านความสำคัญต่อภูมิทัศน์เมือง
- คุณค่าด้านวิทยาการ

3. คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย

- คุณค่าด้านความสำคัญทางเศรษฐกิจ
- คุณค่าด้านสังคม
- คุณค่าด้านการเมือง

2.2 แนวคิดในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน

2.2.1 พัฒนาการและความสำคัญด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมและชุมชน

การพัฒนาของชุมชนประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรมเป็นการสืบทอดของผู้อยู่อาศัยจากชนรุ่นหนึ่งสู่ชนอีกรุ่นหนึ่ง ในการวางแผนเพื่อทำการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมในเมืองประวัติศาสตร์ ต้องไม่วางแผนแคบเฉพาะบริบทของตัวงานสถาปัตยกรรมเท่านั้นเราต้องวางแผนให้กลมกลืนกับสถาปัตยกรรมประเพณีที่มีมาในบริเวณและกับชีวิตของผู้คนทั้งในอดีตและปัจจุบัน (ทิพย์สุดา ปทุมานนท์, 2543 : 71) ในการเข้าทำการเก็บข้อมูลเพื่อดำเนินการอนุรักษ์ในชุมชนประวัติศาสตร์ ความสำคัญทางกายภาพของสถาปัตยกรรมและชุมชนเป็นเพียงองค์ประกอบส่วนหนึ่งที่ก่อให้เกิดความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของพื้นที่นั้น สภาพของประเพณีวิถีชีวิตของผู้คนทั้งในอดีตและปัจจุบันเป็นส่วนประกอบที่ก่อให้เกิดชีวิตขึ้นภายในชุมชน (Harry Launce Garnham, 1985: 7) ซึ่งจะเห็นได้ว่าการให้ความสำคัญกับประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์หรือพัฒนาชุมชนจะเป็นวิธีการสำคัญที่ทำให้จิตวิญญาณของชุมชนยังคงดำรงอยู่ ซึ่งประเด็นในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเข้ามามีส่วนในการวางแผนในการเก็บรักษาบริเวณสถานที่ประวัติศาสตร์ การหาข้อสรุปถึงความเหมาะสมระหว่างการควบคุมอาคารที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และสิทธิของเจ้าของที่ดินที่จะใช้ในการสร้างหรือหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจอื่นๆ(เจมส์ แอล เครตัน, 2544: 37-38) ซึ่งจะเห็นได้ว่าจากกรณี ของชุมชนยานาเกะ ซึ่งดำเนินการโดยศาสตราจารย์ มาซารุ มาเอโน ได้แสดงความเห็นว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่มักไม่ชอบที่จะอนุรักษ์บ้านเรือนของเขาให้เป็นดังสมบัติแห่งประวัติศาสตร์เขามักจะอายุที่จะต้องอยู่ในบ้านที่ดูเลอะเทอะ ดูผู้พังด้วยมีอายุและดูล้าสมัย การสร้างความรู้สึกให้ชาวบ้านรู้สึกภาคภูมิใจและมีความพึงพอใจที่จะนำเราชมบ้านเมืองของเขา เป็นการเริ่มต้นในการเข้าทำการอนุรักษ์ ที่จะได้รับการสนับสนุนอย่างดีจากชาวบ้านและร่วมเป็นสมาชิกในการสำรวจการอนุรักษ์ โดยในขั้นตอนของการสำรวจ จะมีการจัด การประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อรวบรวมสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน เพื่อทำการอนุรักษ์ สิ่งสำคัญคือการแสวงหาการสนับสนุนจากกลุ่มคนที่จะเป็นแกนนำในการอนุรักษ์และปลุกชุมชนให้มีชีวิต กลุ่มคนที่เป็นแกนนำนั้นควรได้รับการแนะนำในช่วงของการศึกษาชุมชนถึงคุณค่าทางสภาพแวดล้อมทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่ อย่างไรก็ตามสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งก็คือการให้เขาเหล่านั้นเป็นฝ่ายเลือกอนาคตของชุมชนของเขาด้วยตัวเองโดยได้วางหลักการ 3 ประการในการปลุกชีวิตสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น หรืออาคารทางประวัติศาสตร์

1. ต้องอาศัยอยู่ได้
2. ความสะอาดสะอาดของสภาพแวดล้อม
3. คุณค่าที่มองเห็นได้

โดยในหลักการทั้งสามประการนั้นเป็นการสรุปที่จะนำไปสู่การประเมินสภาพของชุมชน ก่อนที่จะเข้าทำการอนุรักษ์และการกำหนดทิศทางของชุมชน โดยจะต้องทำให้เกิดความเห็นพ้อง จากคนในพื้นที่ ในประเด็นส่วนของมลภาวะที่เกิดในชุมชนเป็นสัญญาณที่ทำให้เห็นได้ว่าผู้อยู่อาศัยไม่ได้รู้สึกถึงความรับผิดชอบของชุมชน การไม่เห็นคุณค่าอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของพื้นที่ การปล่อยอาคารให้ปราศจากการใช้งานเป็นสัญญาณแสดงถึงความตกต่ำของเศรษฐกิจในพื้นที่โดยในเนื้อหาของแนวความคิดทั้งสามประเด็นคือ ทำให้ชุมชนกลับมาอยู่อาศัยได้, ความสะดวกน่าอยู่อาศัย, การสร้างคุณค่าที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อยู่อาศัยในพื้นที่นั้น

การให้ความสำคัญที่จะพัฒนาปรับปรุงและอนุรักษ์โดยที่วิถีชีวิตในชุมชนสามารถดำเนินกิจกรรมต่อไปได้ และต้องได้รับความพึงพอใจจากผู้อยู่อาศัยดั้งเดิมและก่อให้เกิดบรรยากาศที่เป็นความเฉพาะอันเป็นคุณค่าที่ควบคู่มากับการดำเนินการอนุรักษ์ลักษณะทางกายภาพของชุมชน ซึ่งจะเห็นได้ว่าการอนุรักษ์ชุมชนที่มีเอกลักษณ์จะต้องทำให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟูชุมชน ซึ่งการตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนเป็นประเด็นที่สำคัญในการเข้าไปจัดการกับพื้นที่ที่มีการอยู่อาศัยต่อเนื่องจากอดีตสู่ปัจจุบัน การอนุรักษ์หรือพัฒนาที่ได้รับการยอมรับหรือสอดคล้องกับความต้องการจะเป็นการอนุรักษ์ที่มีความยั่งยืนและเติบโตควบคู่ไปกับชุมชน

โดยได้นำกรณีศึกษาในการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนที่มีเป้าหมายในการดำเนินการเพื่อรักษา จิตวิญญาณของถิ่นที่ (spirit of place) และการมีส่วนร่วมของประชาชน (people participation) จากกรณีศึกษา การอนุรักษ์เมือง นาวาโชต้า มลรัฐเท็กซัส ประเทศสหรัฐอเมริกา การอนุรักษ์ชุมชนย่านยานากะ เมืองโตเกียวประเทศญี่ปุ่น และ การอนุรักษ์ชุมชนนิชิจิน เมืองเกียวโต ประเทศญี่ปุ่น มาศึกษาถึง กระบวนการในการศึกษาสถาปัตยกรรมและสภาพที่ตั้งโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในแต่ละขั้นตอนในการดำเนินการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน รวมถึง แนวทางในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน

2.2.2 แนวคิดการดำเนินการอนุรักษ์ตามแนวทางการความต้องการของชุมชน

แนวทางในการพัฒนาชุมชนจำเป็นจะต้องได้รับความร่วมมือจากผู้อยู่อาศัยในพื้นที่เพราะเนื่องจากชุมชนประวัติศาสตร์เป็นชุมชนที่ยังคงมีการอยู่อาศัยอย่างต่อเนื่องมาจากอดีต การเข้าไปดำเนินการกับพื้นที่ในลักษณะนี้อาจเกิดผลกระทบในแง่ลบกับผู้อยู่อาศัยดั้งเดิมในอาคารเก่า ทำให้อาคารหรือพื้นที่ถูกอนุรักษ์ในลักษณะแช่แข็งสามารถดำรงอยู่ได้เพียงชั่วคราว หลังจากนั้นอาจถูกต่อต้านจากผู้อยู่อาศัยดั้งเดิมหรือทำให้วิถีชีวิตที่เป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งที่เกิดจิตวิญญาณของสถานที่สูญหาย สุดท้ายชุมชนกลับกลายเป็นเพียงฉากละครที่ขาดชีวิต

นอกจากนี้สิ่งสำคัญที่ทำให้การอนุรักษ์ตามแนวทางการความต้องการของประชาชนได้มีการนำไปใช้ในพื้นที่ประวัติศาสตร์และสามารถดำเนินการจนเกิดผลสำเร็จ และมีความยั่งยืน

เนื่องจากโครงการอนุรักษ์ในแนวทางนี้ได้เอื้อให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการอนุรักษ์ และตอบสนองความต้องการแก่ผู้คนทุกกลุ่ม โดยขั้นตอนในการอนุรักษ์ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการส่งเสริมให้เกิด “ประชาสังคม 4 ประการ” จากแนวคิดของ เดวิด แมทิวส์ ประธานมูลนิธิเคตเตอร์ริงได้แก่ การกำหนดปัญหาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน, การสร้างทางเลือกในการแก้ไขปัญหาด้วยการปรึกษาหารือ, การดำเนินกิจกรรมสาธารณะ และการประเมินผลกิจกรรมโดยสาธารณะโดยในขั้นตอนของการอนุรักษ์มีรายละเอียด ดังนี้ (วิมลรัตน์ อิศระธรรมบุญ, 2543:38-40)

การกำหนดปัญหาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ในพื้นที่ย่านประวัติศาสตร์ ผู้อาศัยในพื้นที่ทั้งกลุ่มชาวบ้านและกลุ่มแกนนำมักจะมีมุมมองและอธิบายปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่เป็นภาษาพื้นที่คุ้นเคย ตลอดจนอธิบายปัญหาเชื่อมโยงกับสิ่งที่คนในชุมชนเห็นว่ามีคุณค่ากับพวกเขามากที่สุด ดังนั้นในการกำหนดประเด็นปัญหาโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน คือการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้วิเคราะห์ถึงปัญหาไม่เพียงแต่ในมุมมองผลกระทบและผลประโยชน์ที่มีต่อตนเองเท่านั้น แต่รวมไปถึงผลที่มีต่อผู้อื่น ซึ่งเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยกระตุ้นให้ประชาชนเกิดสำนึกในความเป็นชุมชนที่จะต้องได้รับผลที่เกิดขึ้นร่วมกันและนำไปสู่สำนึกในการแก้ไขปัญหาพร้อมกัน

การสร้างทางเลือกในการแก้ไขปัญหาด้วยการปรึกษาหารือกัน หรือการปรึกษาสาธารณะ

ในการสร้างทางเลือกเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชนร่วมกันการปรึกษาหารือระหว่างคนในชุมชนเป็นขั้นตอนหนึ่งที่มีความสำคัญในการดำเนินการอนุรักษ์ โดยการปรึกษาหารืออาจจัดขึ้นตั้งแต่ว่างเริ่มดำเนินการ เพื่อเปิดโอกาสให้คนในชุมชนตลอดจนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้แสดงความคิดเห็นต่อทางเลือกที่ตนต้องการ ถึงแม้ว่าการดำเนินการในขั้นตอนนี้อาจจะต้องเผชิญกับความขัดแย้ง เนื่องจากคนในชุมชนอาจให้ความสำคัญกับคุณค่ากับตนเองและชุมชนแตกต่างกันและถึงแม้การสนทนาจะไม่จบลงที่การเห็นพ้องต้องกันของทุกคน แต่การปรึกษาหารือกันจะสร้างแนวทางกว้างๆ อันเป็นการเสริมสร้างพลังในการดำเนินกิจกรรมตามที่ได้ตัดสินใจร่วมกัน นอกจากนี้การปรึกษาหารือกันจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เข้าร่วมสนทนาต่างเข้าร่วมด้วยฐานะเท่าเทียมกัน และทุกคนต่างมีโอกาสศึกษาไตร่ตรองทุกทัศนะที่น่าเสนอแม้ว่าจะสนับสนุนหรือขัดแย้งกับทัศนะของตนหรือไม่ก็ตาม

การดำเนินกิจกรรมสาธารณะ

จากการปรึกษาหารือกันของคนในชุมชนเพื่อกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหา ได้นำมาสู่การดำเนินกิจการสาธารณะตามแนวทางไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ร่วมกัน โดยการดำเนินกิจกรรมสาธารณะเป็นกิจกรรมที่ระดมพลังของประชาชนจากความร่วมมือร่วมใจและกิจกรรมที่จัดทำขึ้นมีความหลากหลายและเกี่ยวข้องกับคนจำนวนมากเช่นการดูแลรักษาความสะอาดอาคารบ้านเรือน การฟื้นฟูสวนสาธารณะ การปลูกต้นไม้ในชุมชน เป็นต้น ทั้งนี้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนที่มาทำกิจกรรมสาธารณะเป็นความสัมพันธ์แบบเท่าเทียม หรือ การปฏิสัมพันธ์ในแนวระนาบ แตกต่างจากกิจกรรมภาครัฐที่มักจะเป็นกิจกรรมที่มีการบริหารจัดการอย่างละเอียดถี่ถ้วน แต่มักจะละเลยความคิดริเริ่มและการเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมของคนในชุมชนและเป็น การปฏิสัมพันธ์ในแนวตั้ง ที่อาศัยการสั่งการจากบนลงสู่ล่างตามการสั่งการ แต่อย่างไรก็ตามทั้งกิจกรรมสาธารณะและกิจกรรมของภาครัฐที่มีความแตกต่างกันในความสัมพันธ์ จะช่วยเสริมการดำเนินการให้เกื้อกัน

การประสานการทำงานระหว่างภาครัฐและชุมชน อาจจะมีการจัดตั้ง องค์กรชุมชน ที่เกิดจากการรวมตัวของคนในชุมชนที่ทำหน้าที่เป็นประสาน โดยองค์กรชุมชนอาจจะมีส่วนช่วยในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในย่านเพื่อส่งเสริมให้เกิดการลงทุน และตอบสนองต่อความต้องการขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้องค์กรชุมชนอาจจะจัดทำโครงการอนุรักษ์ขนาดเล็กจากองค์กรชุมชน ซึ่งเป็นโครงการที่มีความเป็นไปได้และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากคนในชุมชนมีความเข้าใจถึงปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างถ่องแท้ รวมถึงความเข้าใจถึงความต้องการ กำลังซื้อ และความสามารถในการลงทุนของภาคเอกชนในพื้นที่ จึงช่วยให้การลงทุนมีความเหมาะสม

การใช้มาตรการในการสร้างแรงจูงใจ(incentive policy) การสร้างมาตรการทางการเงิน ในการดำเนินการอนุรักษ์ให้เกิดประโยชน์เป็นรูปธรรมในการจะทำให้ผู้อาศัยในพื้นที่ร่วมดำเนินการในกระบวนการอนุรักษ์ในแนวทางหนึ่งคือการสร้างแรงจูงใจ

การประเมินผลกิจกรรมโดยสาธารณะ

การส่งเสริมและรักษาการดำเนินการอนุรักษ์ในแง่ทางความร่วมมือของชุมชนให้คงอยู่อย่างต่อเนื่องจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลกิจกรรมที่ดำเนินการในชุมชน โดยให้ผู้คนได้ตัดสินใจว่ากิจกรรมใดที่มีคุณค่าอย่างแท้จริงต่อพวกเขาเพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขดำเนินการต่อไป

2.3 กรณีศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน

2.3.1 กรณีศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน

Navasota, Texas America. (Harry Launce Garnham, 1985: 61-128)

ความเป็นมาของโครงการและความสำคัญของ นาวาโซต้า

โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนจาก National Endowment for the Arts, American Architectural Heritage Program ในการมีส่วนร่วมพัฒนาเมือง Navasota ,Texas.การทำงานแบ่งออกเป็นสามระยะ

1. ส่วนที่หนึ่ง เริ่มต้นการวางแผนการจัดการ(organization) การจัดตั้งกลุ่มในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม และการเก็บข้อมูลลักษณะเด่นของเมือง เอกลักษณ์ของเมือง
2. ส่วนที่สอง ทำการพัฒนาต่อเนื่องจากส่วนที่หนึ่งโดยการวิเคราะห์จากข้อมูลพื้นฐานใน ส่วนที่หนึ่ง และบทสรุปจากการเข้าประชุมกับประชาชน ร่วมไปถึงข้อคิดเห็นจากประชาชน
3. ส่วนที่สาม พัฒนารายละเอียดและแนวทางในการออกแบบและจัดทำโครงการเสนอแนะ

เป้าหมายของโครงการ เพื่อการส่งเสริมและการอนุรักษ์ไม่เพียงเฉพาะพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ แต่รวมถึงการจัดการในด้านส่วนที่เป็นจิตวิญญาณที่ก่อให้เกิดเอกลักษณ์ของพื้นที่ซึ่งไม่สามารถหลีกเลี่ยงจากการพัฒนา และการเปลี่ยนแปลงได้

สิ่งที่ทำให้เมือง Navasota เป็นสถานที่ที่เหมาะสมกับการดำเนินการอนุรักษ์ คือ

1. ใช้เวลาอันสั้นในการเดินทางจากเมืองในชุมชน Houston, Texas และมีแนวโน้มที่เมือง Navasota จะมีการพัฒนาในอนาคต และเป็นพื้นที่อยู่อาศัยของชาวเมือง Houston เป็นเมืองเล็กที่ยังคงรักษาชีวิตชุมชนชนบท
2. อยู่ใกล้กับพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางตะวันตกของ Washington Brazos State park ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของเมือง Navasota จะส่งผลกระทบต่อเป็นอย่างมาก
3. บริเวณที่ตั้งเป็นพื้นที่ประวัติศาสตร์ ของเมือง Texas
4. มีองค์ประกอบของเมืองที่มีความโดดเด่น ทั้งชุมชนแบบดั้งเดิมและบ้านแบบเก่า
5. ลักษณะสำคัญของย่านธุรกิจของเมืองคือการเป็นศูนย์กลางการค้าของชุมชนโดยรอบ
6. การจัดวางแผนและการจัดแบ่งพื้นที่ในการศึกษาเป็นผลจากการศึกษาเป็นตัวชี้นำไปสู่แผนการดำเนินการ
7. สภาพที่ตั้งอันโดดเด่นด้วยสภาพธรรมชาติที่เป็นลักษณะเฉพาะของ พื้นที่ตอนกลางของ Texas
8. เพื่อเป็นการวางแผนทางสำหรับอนาคตของบริเวณพื้นที่ศึกษาในการปกป้องให้ลักษณะเฉพาะตัวของชุมชนไม่ถูกทำลายจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

การอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

การทำแผนการอนุรักษ์ลักษณะอันเป็นเอกลักษณ์ของเมือง Navasota เป็นผลจากการรวบรวมข้อมูลทั้งจากความคิดเห็นและข้อมูลจากการสอบถามจากคนในพื้นที่ รวมทั้งผลจากการดำเนินการสำรวจจากคณะทีมงานเป็นแนวทางเพื่อการกำหนดบริเวณพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะที่ต้องทำการอนุรักษ์และฟื้นฟู โดยการรวบรวมจากผลจากการแจกแบบสอบถามและผลจากการสำรวจสภาพทางธรรมชาติของสถานที่ตั้ง องค์ประกอบทางวัฒนธรรม การรับรู้ทางทัศนียภาพ ซึ่งสรุปออกมาเป็นแนวทางในการจัดการพื้นที่ซึ่งรวมทั้งองค์ประกอบทางวัฒนธรรม สถาปัตยกรรม วิถีชีวิตและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของชุมชนที่เป็นต่อการรับรู้ทางทัศนียภาพอันเป็นลักษณะเฉพาะของชุมชน

1. บริเวณของพื้นที่ตลอดแนวที่มีต้น cedar creek ที่ช่วยส่งเสริมบรรยากาศทางประวัติศาสตร์ด้านทิศใต้ของเมือง

2. กลุ่มสถาปัตยกรรมและองค์ประกอบของชุมชนด้านทิศใต้ซึ่งเป็นชุมชนประวัติศาสตร์ที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะตัวของ Navasota

3. บริเวณพื้นที่ย่าน downtown และถนน Washington เปรียบเหมือนทางเข้าของชุมชนซึ่งบริเวณดังกล่าวทั้ง 3 แห่งเป็นบริเวณที่ชาวเมือง Navasota ลงความเห็นว่า เป็นพื้นที่พิเศษที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของเมือง Navasota เป็นองค์ประกอบที่ผู้พบเห็นจะรับรู้ ถึงความพิเศษของชุมชนจึงเป็นบริเวณที่ต้องการแผนในการฟื้นฟูและอนุรักษ์จากนั้นนำผลเข้าที่ประชุมของชุมชน โดยสรุปออกมาเป็น การดำเนินการควบคุมการเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาย่านที่ควรอนุรักษ์ซึ่งจะรวมไปถึงการพัฒนาของพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ส่วนบุคคลเป็นย่านที่มีผลต่อ จินตภาพ ของชุมชนโดยกำหนดเป็นแนวทางในการป้องกันผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจ

บทบาทหน้าที่ขององค์กรชุมชนและผู้ดำเนินการ

โดยโครงการนี้มีเป้าหมายหลักอยู่สองประเด็นคือ การอนุรักษ์ลักษณะเฉพาะตัวของชุมชน และการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานอนุรักษ์ชุมชนโดยการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนกับโครงการจะประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้ การจัดประชุมสาธารณะ, การประชุมเชิงปฏิบัติการ (workshop) การบรรยายและการนำเสนอความก้าวหน้าของโครงการ, การแจกแบบสอบถามและการพูดคุยสนทนากับประชาชนในพื้นที่ โดยในกระบวนการทำงานจะสอดแทรกการเข้ามามีส่วนร่วมได้ตามความต้องการของคนในพื้นที่ จากโครงการอนุรักษ์เมือง Navasota คณะทำงานใช้หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเป็นสื่อในการเผยแพร่การเข้ามาทำงานและการสอบถามความคิดเห็น ด้วยวิธีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับกลุ่มผู้บริหารชุมชนโดยการนำเสนอแนวคิดของโครงการและรับฟังแนวคิดจากกลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมเพื่อทำการสอบถามถึงความต้องการใน

การอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนและการสืบค้นสภาพพื้นที่โดยอาศัยความร่วมมือจากประชาชน ส่วนข้อมูลในด้านเอกลักษณ์ของพื้นที่

การส่งเสริมความร่วมมือของผู้อยู่อาศัยในชุมชน

เนื่องจากเมือง นาวาโซต้า มีสมาชิกองค์กรที่มีส่วนในการบริหารชุมชนอยู่แล้วทางกลุ่ม National Endowment for the Arts, American Architectural Heritage Program เข้าไปทำการประสานงานขอความร่วมมือขององค์กรท้องถิ่นซึ่งมีคณะกรรมการที่เป็นตัวแทนของชุมชนท้องถิ่น ทั้งมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและดำเนินการประสานงานกับประชาชนในพื้นที่โดย

1. องค์กรของชุมชนให้ความร่วมมือกับทีมงานในการเก็บข้อมูลในรายละเอียดของบริเวณพื้นที่ศึกษา

2. ทางกลุ่มชาวบ้านจะร่วมเข้ามาดำเนินการวางแผนเพื่อการอนุรักษ์และป้องกันพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะของเมือง Navasota แนวคิดในการจัดการพื้นที่ว่างสาธารณะ

3. จัดทำการประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับชาวบ้านในการจัดทำแผน

ตลอดระยะเวลาในการดำเนินการพัฒนาสามารถที่จะปรับเปลี่ยนโครงการให้เหมาะสม โดยต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการชุมชนและสามารถยืดหยุ่นได้ตามความต้องการของชาวเมือง Navasota

2.3.2 กรณีศึกษาการอนุรักษ์ชุมชนยานากะ กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น

สภาพที่ตั้ง ความเป็นมาและความสำคัญ ของยานากะ

ยานากะ เป็นย่านหนึ่งที่ยังคงรักษาประเพณีโบราณ และวิถีชีวิตดั้งเดิมแบบเอโดะ (ค.ศ.1600-1868 หรือประมาณ พ.ศ.2143-2411 ปลายสมัยรัชกาลที่ 4) ที่ยังคงสืบต่อมาจนกระทั่งทุกวันนี้จากสภาพแวดล้อมของชุมชนที่เป็นลักษณะตรอกซอยทำให้เกิดวิถีชีวิตที่พึ่งพาอาศัยกันช่วยกันเป็นหูเป็นตา¹ รวมกลุ่มกันพบปะสังสรรค์ทำให้อาชญากรรมในชุมชนจึงค่อยหายไป การที่ชาวบ้านอาศัยอยู่ในตรอกแบบเรือนแถวที่มีตรอกเป็นที่เล่นของเด็กๆ ชาวบ้านดูแลลูกหลานของเพื่อนบ้านดังลูกหลานของตนดังนั้นหากมีเด็กคนใดที่ทำตัวเป็นปัญหา ผู้ใหญ่ทุกคนในชุมชนก็จะดูแลเด็กคนนั้นได้เหมือนลูกหลานของตนเอง และถ้าพ่อแม่ของเด็กจะออกไปนอกบ้านก็จะสามารถทิ้งลูกไว้กับพื้นบ้านได้และถ้าแม่บ้านจะกลับบ้านช้ามากเพื่อนบ้านก็จะทำอาหารเผื่อไว้เมื่อเธอกลับมา (ทิพย์สุดา ปทุมานนท์ ,2543:69-73)ยานากะเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ศูนย์รวมของ

¹ ยานากะ เป็นชุมชนที่ไม่มีปัญหาเพลิงไหม้หรือปัญหาอาชญากรรม มีประเพณีปฏิบัติกันมาตั้งแต่สมัยเอโดะ เมื่อมีเหตุเพลิงไหม้จะมีการเคาะไม้พร้อมกันตะโกนให้ ระวังไฟ ชายฉกรรจ์ในชุมชนจะมีหน้าที่ดับไฟ กลุ่มต่อสู้ไฟของชุมชนที่จัดตั้งขึ้นเสริมการดับเพลิงของรัฐนี้ ตั้งขึ้นเมื่อปลายคริสต์ทศวรรษที่ 19 และยังคงทำงานสืบต่อกันมาจนปัจจุบัน

ศาสนสถานของกรุงเก่าเอโดะ อันประกอบไปด้วยย่านยานากะ ย่านเนซุ [Netsu] และย่านเซนดากิ [Zendagi] รวมทั้งหมดเรียกว่าย่านยานะเซน[Yanezen] พื้นที่ย่านยานากะมีวัดพุทธมหายานนิกายต่างๆ และศาลเจ้าชินโตกระจายตัวทั่วบริเวณเพราะเนื่องจากกุศโลบายทางการเมืองของซุกุน เพื่อรักษาสมดุลและปกป้องรักษาอำนาจทางศาสนาทำให้พื้นที่ศูนย์กลางศาสนสถาน ถูกกำหนดให้วางตัวห่างออกมาจากเอโดะศูนย์กลางเก่า ซึ่งจากสถานที่ตั้งชุมชนอยู่ห่างจากพื้นที่ศูนย์กลางโตเกียวเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ย่านยานะเซน รอดพ้นจากการโจมตีทางอากาศในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ตลอดจนเป็นพื้นที่ที่มีศาสนสถานอยู่มากมายหลายแห่ง ทำให้ในบริเวณย่านมีพื้นที่สีเขียวและสวนสาธารณะเป็นจำนวนมาก เนื่องจากมีความเชื่อดั้งเดิมว่า ซากุระเป็นต้นไม้ซึ่งแทนสัญลักษณ์ของคนตาย ดังนั้นในพื้นที่ศาสนสถานจึงมีการปลูกต้นซากุระเป็นจำนวนมาก ซากุระจึงเป็นต้นไม้หลักของสวนสาธารณะในชุมชนแห่งนี้

จากสภาพแวดล้อมซึ่งเป็นที่ตั้งของศาสนสถานและสวนสาธารณะอันร่มรื่น โดยเฉพาะในช่วงเริ่มฤดูใบไม้ผลิ ทำให้ย่านยานากะ มีชื่อเสียงในด้านสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนชมธรรมชาติ ในเทศกาลต่างๆ รวมถึงชื่อเสียงในการเป็นแหล่งกิจกรรมของนักท่องเที่ยวยามราตรี ที่ยังคงสภาพดั้งเดิมมาได้นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้ย่านเก่าแห่งกรุงโตเกียว หรือ The Old Tokyo จึงน่าจะเป็นคำกล่าวที่สามารถใช้เรียกย่านยานากะได้อย่างเหมาะสม

สถาปัตยกรรมและองค์ประกอบชุมชน

การรอดพ้นภัยทางธรรมชาติจากแผ่นดินไหวครั้งใหญ่ในโตเกียว (มีชั้นดินเป็นฐานหินที่แข็งแรงทำให้ยานากะรอดพ้นภัยจากแผ่นดินไหวมาตลอด) และภัยจากสงครามโลกครั้งที่สอง ทำให้ย่านยานากะยังคงรักษาลักษณะเฉพาะของชุมชนโดยมีวัดและศาลเจ้าหลายแห่งเกาะกลุ่มเป็นศูนย์กลาง และมีกลุ่มที่อยู่อาศัยแบบเรือนแถวไม้และบ้านเดี่ยวขนาดเล็กแทรกตัวอยู่โดยรอบซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไป เมื่อเทียบกับย่านอื่น ลักษณะการจัดพื้นที่อยู่อาศัยของชาวบ้านเป็นไปอย่างธรรมชาติ เช่นการประดับตกแต่งกระถางต้นไม้หน้าบ้านอย่างง่ายๆ แต่มีความหลากหลายหรือการติดแขวนเครื่องประดับเช่นการติดป้ายชื่อบ้านเฉพาะของตัวการแขวนป้ายยันต์ของศาลเจ้าไว้บริเวณหน้าบ้าน ซึ่งการตกแต่งนี้เป็นการแต้มสีสันให้กับชุมชน รวมถึงยังเป็นการแสดงออกถึงความมีสุนทรียภาพของผู้อยู่อาศัยอีกด้วย

นอกจากสถาปัตยกรรมประเภทวัดและที่อยู่อาศัยแล้วองค์ประกอบชุมชนอื่นๆก็ยังคงมีหลงเหลือเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของชุมชนเช่น กำแพงวัดที่ก่อสร้างแบบเดิมต้นสนบริเวณสามแยกที่มีอายุมาหลายร้อยปี ตลอดจนเนินหิน้อยที่แม้จะเปลี่ยนเป็นลานลาดยางแล้วแต่ชาวบ้านยังคงถ่ายทอดเรื่องราวเล่าขานสืบต่อกันมา

การร่วมมือจากนักวิชาการและหน่วยงานราชการ

การรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มคณะทำงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ย่านยานากะ โดยการร่วมมือกันจากชาวบ้านและนักวิชาการภายในพื้นที่²ที่เป็นแกนนำในปี พ.ศ.2522 รัฐบาลญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนตามกระแสตื่นตัวของกรมการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน โดยรัฐบาลได้จัดสร้างอาคารศูนย์กลางชุมชนให้แก่ชุมชนต่างๆทั่วประเทศ และย่านยานากะ ก็เป็นชุมชนหนึ่งที่มีอาคารศูนย์กลางชุมชน (Yanaka community center) ไว้ใช้เป็นสถานที่ทำกิจกรรมร่วมกันของชุมชน³ ในปีพ.ศ. 2529 ฝ่ายนักวิชาการ นำโดยศาสตราจารย์มาเอโนะ มาซารุ (Prof.Maeno Mazaru) และกลุ่มนักศึกษาภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปะแห่งโตเกียว (Tokyo Fine Art University) ได้เข้ามาสำรวจและศึกษาพื้นที่ย่านยานะเซนและร่วมมือกับชาวบ้านในพื้นที่พัฒนากิจกรรมเดิมที่ดำเนินการ โดยแม่บ้านภายในย่านให้มีรูปแบบที่เป็นมืออาชีพมากขึ้น และก่อตั้งเป็น โรงงานยานะเซน (Yanezen Kohboh) ขึ้น จากนั้นเมื่อการทำงานดำเนินมาในระยะเวลาหนึ่งแล้ว จึงได้มีการก่อตั้ง โรงเรียนยานะกะ (Yanaka School) เป็นองค์กรชุมชนที่เป็นแกนนำในการ “ปลูก” ชุมชนยานากะมาจนถึงปัจจุบัน

บทบาทหน้าที่ขององค์กรชุมชนและผู้ดำเนินการ

โรงเรียนยานากะ มีบทบาทหน้าที่ในการทำงานตามหลักการที่ว่า “กลุ่มนักวิชาการให้คำปรึกษาแนะนำในการออกแบบชุมชน เพื่อสภาพแวดล้อมการอยู่อาศัยที่ดีภายใต้เกณฑ์ที่ชาวบ้านตกลงร่วมกัน” สมาชิกอาสาสมัครของโรงเรียนยานากะมีจำนวน 30 คน ประกอบด้วยกลุ่มคนสองกลุ่ม ได้แก่ ฝ่ายชาวบ้านและฝ่ายนักวิชาการ

ผลการดำเนินงาน

จากช่วงแรกเริ่มมาจนถึงปัจจุบัน งานที่โรงเรียนยานากะทำอย่างต่อเนื่องจนเห็นผลเป็นรูปธรรม ได้แก่ การส่งเสริมความร่วมมือของผู้อาศัยในชุมชน และการให้คำแนะนำในการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่

1. การส่งเสริมความร่วมมือของผู้อาศัยในชุมชน

เนื่องจากในย่านยานากะ ประกอบด้วยคนหลายกลุ่ม ทั้งผู้ที่อยู่อาศัยมาเป็นเวลานานและผู้มาอยู่ใหม่ในระยะเวลา 10 – 20 ปี มีความหลากหลายในอาชีพ ทั้งกลุ่มนักธุรกิจและกลุ่มศิลปินที่เข้ามาเปิดร้านค้าหรือห้องแสดงงานศิลปะภายในย่านด้วยเหตุนี้ งานหลักของโรงเรียนยา

² มหาวิทยาลัยศิลปะแห่งโตเกียว เป็นมหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ใจกลาง ยานะเซน ซึ่งมีห้องวิจัยทางการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมที่เน้นการสำรวจพื้นที่ ด้วยวิธีการทำความเข้าใจและประสานการทำงานกับชาวบ้าน

³ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์, “มะจิชิคิริ” การปลูกชุมชนในญี่ปุ่นแนวความคิดและแนวทางปฏิบัติ (กรุงเทพ, โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546), หน้า20

นาคะคือการทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน เปิดโอกาสให้ผู้คนกลุ่มต่าง ๆ ภายในย่านได้ทำงานและการเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ตลอดจน โรงเรียนยานาคะยังจัดทำและแจกจ่ายแผ่นพับแนวทางปฏิบัติร่วมกันในชุมชนให้แก่ผู้มาอยู่ใหม่ และจัดทำวารสารเผยแพร่ข่าวสารแก่ชาวบ้านและผู้สนใจเป็นรายปี

2. การอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

งานการให้คำแนะนำการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่ เป็นหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งของโรงเรียนยานาคะ โดยมีรายละเอียดในการทำงานในส่วนต่างๆ ดังนี้

2.1 การให้คำแนะนำด้านการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อม

สถาปนิกของโรงเรียนยานาคะทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาแก่ชาวบ้าน ในการก่อสร้างและดัดแปลงการใช้งานอาคาร ตลอดจนมีการจัดทำ เกณฑ์การก่อสร้างอาคารใหม่ ให้แก่ชาวบ้าน ทั้งนี้เกณฑ์ที่จัดทำขึ้นไม่ใช่ข้อบังคับ เป็นเพียงแนวทางที่พึงปฏิบัติร่วมกัน เพื่อรักษาคุณภาพของย่านให้เกิดความงามและเป็นระเบียบเรียบร้อย เช่น ข้อแนะนำการจัดวางตำแหน่งป้ายร้านค้าหรือส่วนประดับตกแต่งหน้าร้านเพื่อให้รูปลักษณ์ภายนอกอาคารมีความเป็นเอกภาพ

2.2 การเสนอแผนงานอนุรักษ์อาคารและพื้นที่ส่วนกลาง

โรงเรียนยานาคะได้เสนอแผนงานอนุรักษ์รูปแบบภายนอกอาคารด้วยการนำอาคารเก่าที่มีความหมายต่อคนในชุมชนกลับมาใช้งานใหม่ โดยมีตัวอย่างอาคารเก่าในย่านที่ได้รับการอนุรักษ์ ดังนี้ สำนักงานโรงเรียนยานาคะ เป็นการนำอาคารโครงสร้างไม้สองชั้นซึ่งปรับปรุงมาจากร้านขายเหล้าแบบญี่ปุ่นโดยการใช้งานอาคารหลังนี้เริ่มขึ้น เมื่อกลุ่มนิสิตซึ่งทำงานวิจัยกับอาจารย์มาเอโนะได้ขอเช่าพื้นที่ชั้นล่างเป็นสำนักงานที่ปรึกษาและประชุมสมาชิกในชุมชน จากนั้นจึงใช้อาคารต่อเนื่องมาโดยตลอดและอาคารประเภท สถานที่จัดแสดงผลงานศิลปะสกาย บาร์, อาคารแสดงงานศิลปะ โกดังโอคุราย่า เป็นต้น ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนพื้นที่อาบนำสาธารณะและโกดังสมัยเอโดะอายุ 80 ปี มาปรับเปลี่ยนการใช้งานเป็นสถานที่จัดแสดงผลงานศิลปะแต่ยังคงรักษาสภาพภายนอกของอาคารไว้

นอกเหนือจากกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยองค์กรชุมชนแล้ว กิจกรรมอื่นๆ ที่เกิดขึ้นโดยชาวชุมชนเองและเกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนในย่านยานาคะ ได้แก่ กิจกรรมการค้าแบบดั้งเดิมในตลาด ยานาคะ กินซ่า (Yanaka Ginza) ที่ยังคงรักษาร้านขายของที่มีชื่อเสียงไว้ได้เป็นอย่างดี เช่น ร้านขายแตงทอง ร้านขายชา ร้านซักผ้า ฯลฯ รวมถึงกลุ่มร้านค้ายังได้ออกข้อตกลงร่วมกันเพื่อรักษาภูมิทัศน์ในพื้นที่ เช่น รูปแบบการแขวนป้าย เป็นต้น

กิจกรรมในอีกลักษณะหนึ่งที่มีความสำคัญ คือ กิจกรรมการจัดนิทรรศการ ของดีในย่านยานาคะ โดยการให้ชาวบ้านศึกษาข้อมูลจากแผนที่เพื่อให้รู้ว่าในพื้นที่ย่านมีของดีตั้งอยู่ที่ใดบ้าง มีการประชาสัมพันธ์เวลาและสถานที่การจัดงานในวารสารแผ่นพับและแผนที่ซึ่งจัดทำขึ้น

โดยโรงเรียนยานากะ นอกจากนี้ชุมชนยานากะยังมีการจัดงานเทศกาลเป็นเวลาสองอาทิตย์ในช่วงฤดูใบไม้ร่วงเป็นประจำทุกปี

นอกจากกิจกรรมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ย่านแล้ว ในบางคราวก็มีการประท้วงดังเช่น กรณีที่มีการสร้างอาคารสูงในพื้นที่ ซึ่งเป็นการเบียดเบียนสิทธิในการได้รับแสงในช่วงหน้าหนาว ชาวบ้านก็ออกมารวมตัวกันประท้วงด้วยการติดป้ายแสดงสิทธิ์และแจกใบปลิว ซึ่งการประท้วงนี้ถือเป็นกิจกรรมในลักษณะหนึ่งที่เกิดขึ้นเพื่อรักษาสภาพแวดล้อมในย่านของตน⁴

2.3.3 กรณีศึกษาการอนุรักษ์ นิชิจิน เมือง เกียวโต ประเทศญี่ปุ่น⁵

สภาพที่ตั้ง ความเป็นมาและความสำคัญของ นิชิจิน

การอนุรักษ์ชุมชนนิชิจินในประเทศญี่ปุ่นเป็นกรณีศึกษาที่น่าสนใจทั้งในด้านจุดเริ่มต้นของโครงการ กระบวนการ การดำเนินการและการจัดการในการแก้ปัญหาจุดเริ่มต้นจากความสนใจของนักถ่ายภาพที่หลงใหลในวัฒนธรรมของเมืองเกียวโต และในท้ายที่สุดเขาได้ตัดสินใจย้ายมาอยู่ที่เมืองเกียวโตโดยเข้ามาเช่าแมนชั่นในย่านนิชิจิน จากการออกตระเวนถ่ายภาพในเกียวโตทำให้เขาได้มีโอกาสพบเห็นอาคารเก่าที่มีคุณค่าทั้งร้านแถวมาจิบะหรือห้องแถวนางายะแล้ว จึงเกิดความสนใจที่จะทำการสำรวจอาคารเก่าที่ทรงคุณค่าดังกล่าวในเขตคะมิเคียว โดยเริ่มต้นทำงานในย่านนิชิจินเป็นที่แรกภายใต้การช่วยเหลือของหลวงพ่อดีโตะในวัดย่านนิชิจิน ผู้ซึ่งเป็นกำลังหลักในการดำเนินการด้านกิจกรรมของกลุ่มอนุรักษ์ในเวลาต่อมา

นิชิจินเป็นย่านเก่าแก่ในเขตคะมิเคียวกรุงเกียวโตตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของพระราชวังหลวงเดิม เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศของ กรุงเกียวโต เป็นที่ราบในหุบเขาที่ได้รับการพัฒนาเพื่อการวางผังเมืองแบบตารางพื้นที่ใจกลางกรุงเกียวโตส่วนใหญ่จึงเป็นที่ราบแต่บริเวณนิชิจิน ซึ่งอยู่ก่อนมาทางเหนือเป็นที่ราบที่ค่อยๆสูงขึ้นไปทางเชิงเขาด้านเหนือ

ชุมชนนิชิจินเป็นชุมชนช่างหลวงตั้งขึ้นในช่วงพุทธศตวรรษที่ 11 เพื่อดูแลงานด้านสิ่งทอและการตัดเย็บชุดให้กับราชวงศ์และขุนนาง ต่อมาเมื่อเกิดสงครามกลางเมืองในเกียวโตชุมชนทอผ้านิชิจินต้องอพยพไปยังเมืองโอซาก้า ซึ่งเป็นเมืองท่าค้าขายกับชาวต่างชาติในช่วงเวลานั้นก่อนที่จะย้ายกลับมาย่านนิชิจินอีกครั้ง ภายหลังจากสงครามหลังจากนั้นชาวชุมชนก็ยังคงรับผิดชอบการผลิตสิ่งทอให้กับราชวงศ์ จนกระทั่งเมืองหลวงถูกย้ายจากเกียวโตไปยังกรุงโตเกียว

⁴จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์,คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์, “มะจิซึคิริ” การปลูกชุมชนในญี่ปุ่นแนวความคิดและแนวทางปฏิบัติ (กรุงเทพ, โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546), หน้า21-30

⁵จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์,คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์, “มะจิซึคิริ” การปลูกชุมชนในญี่ปุ่นแนวความคิดและแนวทางปฏิบัติ (กรุงเทพ, โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546), หน้า59-

ในปี พ.ศ.2412 บทบาทและหน้าที่ในการทอผ้าของนิชิจินได้ลดลงไปตามลำดับ ประกอบกับค่าแรงงานต้นทุนการผลิตที่สูงกว่าอีกทั้งความต้องการชุดกิโมโนราคาสูงได้ลดจำนวนลง โรงงานทอผ้าและร้านค้าหลายแห่งในย่านนิชิจินต้องปิดตัวตามไปด้วย ในปัจจุบันแม้ว่าโรงงานทอผ้าจะลดลงแต่ย่านนิชิจินยังคงมีชื่อเสียงในการเป็นย่านที่มีร้านค้าและโรงงานทอผ้าที่มีฝีมือชั้นสูงโดยเฉพาะแถบกิโมโนที่ทอด้วยมือยังคงเป็นของมีค่า รวมไปถึงย่านเก่าที่มีสภาพแวดล้อมงดงามและมีวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนที่เรียบง่ายเป็นแรงบันดาลใจอย่างดียิ่งในการทำงานศิลปะ ดึงดูดให้ศิลปินย้ายเข้ามาอยู่อาศัยจนอาจกล่าวได้ว่าย่านนิชิจินในวันนี้กลายเป็นชุมชนศิลปิน (artist community) แห่งหนึ่งในประเทศญี่ปุ่นที่มีโครงข่ายโยงใยไปทั่วโลก

สถาปัตยกรรมและองค์ประกอบชุมชน

ย่านนิชิจินมีรูปแบบการวางผังเมืองตามแบบเมืองเกียวโต คือการแบ่งพื้นที่ตามแนวตารางของถนนสายหลักแต่ทางเดินภายในชุมชนจะมีขนาดเล็กกว่าและมีการวางทางเหลื่อมกันเหมือนเขาวงกตแม้ว่าจะยังอยู่ในแนวตารางเหนือ ใต้และตะวันออก ตะวันตก พื้นที่ย่านนิชิจินยังคงมีอาคารที่อยู่อาศัยแบบดั้งเดิมหลงเหลืออยู่เป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นร้านแถวแบบมาจียะ (machiya) หรือห้องแถวแบบนางายะ (nagaya) อย่างไรก็ตามมีบ้านรูปแบบใหม่และอพาร์ทเมนต์แทรกตัวอยู่ทั่วไปในบริเวณรวมถึงการเข้ามาของรถยนต์ ทำให้แนวทางเดินเก่าใช้งานได้ลำบากเนื่องจากไม่มีทางเท้าแต่ก็ยังไม่เกิดปัญหาระหว่างคนกับรถมากเนื่องจากปริมาณการสัญจรไม่หนาแน่นมากนัก

บทบาทหน้าที่ขององค์กรชุมชนและผู้ดำเนินการ

สมาชิกของกลุ่มมาจียะคลับประกอบด้วยกลุ่มชาวบ้านกลุ่มศิลปินและมีหลวงพ่อดีโตะเป็นหนึ่งในผู้นำหลัก ในการดำเนินการงานนั้นใช้การแลกเปลี่ยนข้อมูลทางคอมพิวเตอร์เป็นสำคัญ ทำให้การเผยแพร่ข่าวสารทำได้อย่างกว้างขวาง แต่เดิมกลุ่มมาจียะคลับได้ขออาศัยพื้นที่โรงงานทอผ้าเก่าเพื่อใช้ดำเนินการประชุมหรือจัดกิจกรรมต่างๆ แต่ในปัจจุบันโรงงานนี้เจ้าของได้ขอคืนเพื่อใช้เป็นศูนย์ข้อมูลและพิพิธภัณฑ์ของบริษัท ดังนั้นในปัจจุบันทางกลุ่มจึงอยู่ในระหว่างดำเนินการต่อไป

ผลการดำเนินงาน

จากการศึกษาถึงขั้นตอน กระบวนการ การดำเนินการของการอนุรักษ์นิชิจิน ทำให้พบสภาพปัญหาซึ่งเกิดขึ้นทั้งจากปัญหาทางด้านกายภาพ ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยอาคารแถวที่ส่งผลต่อผู้อยู่อาศัยดั้งเดิมในพื้นที่ รวมไปถึงกฎหมายจากทางภาครัฐที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินการ

1. ภาวะมีมรดกในประเทศญี่ปุ่นที่มีมูลค่าสูงทำให้ผู้ได้รับมรดกตกทอดไม่ได้โอนกรรมสิทธิ์การอยู่อาศัยในอาคารเก่าแม้จะได้รับมรดกตกทอดจากบรรพบุรุษ

2. เนื่องจากความต้องการชุดกิโมโนที่มีราคาสูงได้ลดปริมาณความต้องการลง ทำให้โรงงานทอผ้าและร้านค้าหลายแห่งต้องปิดกิจการ จึงมีการย้ายที่อยู่อาศัยออกไปย่านชานเมือง สภาพห้องแถวเก่าไม่ตอบสนองต่อการอยู่อาศัยในวิถีชีวิตที่มีกิจกรรมแตกต่างไปจากเดิม การจะเข้ามาอยู่อาศัยภายในอาคารจึงต้องมีการซ่อมแซมอาคารซึ่งเจ้าของอาคารไม่ต้องการสูญเสียเงินในส่วนนี้รวมไปถึงการจัดทำสัญญาเช่าอาคารที่อยู่ยากเกินกว่าชาวบ้านจะดำเนินการเองซึ่งเป็นสาเหตุให้มีการปล่อยอาคารให้ทิ้งร้าง

3. ปัญหาการสัญจรภายในพื้นที่เนื่องจากสภาพเดิมในอดีต ที่มีการสัญจรภายในพื้นที่โดยการเดินเท้าทำให้ขนาดความกว้างของถนนภายในชุมชนไม่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงมาสู่การเดินทางด้วยรถยนต์

4. ปัญหาจากการปรับเปลี่ยนการใช้สอยอาคารจากเดิมเป็นชุมชนที่ดำเนินกิจการด้านการทอผ้ากิโมโน มาดำเนินการจัดการสำหรับการเช่าเพื่ออยู่อาศัย ซึ่งผู้ที่เข้ามาอยู่อาศัยเป็นศิลปินในแขนงต่างทำให้เกิดสภาพความขัดแย้งการไม่ยอมรับจากกลุ่มศิลปินทอผ้ากิโมโนดั้งเดิมในพื้นที่

5. เนื่องจากผู้ที่เข้ามาอยู่อาศัยภายในชุมชนประกอบด้วยศิลปินในด้านต่างๆ ซึ่งเข้ามาแทนที่กลุ่มศิลปินด้านการทอผ้ากิโมโนในการปรับเปลี่ยนอาคารให้ตอบสนองต่อกิจกรรมใหม่จะมีมาตรการอย่างไรในการรักษาสภาพบรรยากาศดั้งเดิมภายในชุมชนที่เป็นจุดดึงดูดให้มีความต้องการเข้ามาอยู่อาศัยในชุมชน

การดำเนินการในการให้ชุมชนนิชิจินกลับมาใช้ชีวิตโดยอาคารที่ถูกทิ้งร้างสามารถใช้งานได้ อีกครั้งจำเป็นต้องมีกระบวนการในการจัดการกับปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการทำงานในด้านต่างๆ ซึ่งทางกลุ่มมาจิจะคลับได้มีการจัดการดังนี้

การอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

ร้านแถวและห้องแถวเก่าในย่านนิชิจินเป็นอาคารที่มีลักษณะเฉพาะที่สอดคล้องกับการใช้งานของศิลปินได้เป็นอย่างดี กล่าวคือพื้นที่ด้านหน้าของอาคารสามารถใช้เป็นที่จัดแสดงผลงานศิลปะพื้นที่ด้านหลังใช้ทำงาน ส่วนพื้นที่ด้านบนก็ใช้เป็นที่พักอาศัยได้และจากการดำเนินการที่ผ่านมาพบว่าศิลปินผู้เช่าอาคารมีความพึงพอใจกับอาคารที่เป็นอยู่ การอนุรักษ์อาคารจึงทำเพียงแค่การทำความสะดวกและซ่อมแซมอาคารให้อยู่ในสภาพดีก็สามารถใช้งานได้แล้ว และจากการลงมือซ่อมแซมอาคารด้วยฝีมือศิลปินเองก็ช่วยให้ตึกแถวเก่ากลับมาใช้ชีวิตชีวาดังเดิมได้ด้วยการใช้เป็นที่ทำงานศิลปะที่มีความน่าสนใจในหลากหลายรูปแบบ เช่น

1. การนำห้องแถว แบบนางยะ มาปรับเปลี่ยนพื้นที่ภายในอาคารเป็นที่อยู่อาศัยของศิลปินในแขนงต่างๆ เช่นช่างภาพ ศิลปินช่างปั้นหม้อโดยเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่ด้านล่างของอาคารเป็นที่ทำงาน ส่วนพื้นที่ด้านบนใช้เป็นที่อยู่อาศัยโดยปรับเปลี่ยนพื้นที่ให้เหมาะสมกับการทำงานและพื้นที่สำหรับจัดแสดงผลงานศิลปะ

2. การเปลี่ยนแปลงอาคารร้านแถว แบบมาจียะ ที่เคยใช้เป็นโรงงานทอผ้าขนาดเล็กมาปรับเปลี่ยนให้เป็นพื้นที่ภายในที่เหมาะสมกับการอยู่อาศัย

การส่งเสริมความร่วมมือของผู้อยู่อาศัยในชุมชน

เนื่องจากกลุ่มผู้อยู่อาศัยในย่านนิชิจินมีความหลากหลายทั้งกลุ่มผู้อาศัยเก่าที่เป็นศิลปินช่างทอผ้าที่อาศัยอยู่ดั้งเดิมกลุ่มศิลปินที่เข้ามาอยู่อาศัยใหม่ รวมถึงผู้ที่ทำงานด้านการออกแบบก่อสร้างและช่างฝีมือด้านต่างๆ ดังนั้นการส่งเสริมความร่วมมือของผู้อยู่อาศัยจึงทำได้โดยการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกลุ่มผู้อยู่อาศัยเป็นการปฏิสัมพันธ์ในฐานะเพื่อนบ้านระหว่างช่างทอผ้ารุ่นเก่าและศิลปินรุ่นใหม่

การจัดกิจกรรมภายในชุมชน

กิจกรรมหลักในการดำเนินงานของชุมชนนิชิจิน คือการสร้างโอกาสประสานความต้องการในการเช่าอาคารแก่ระหว่างเจ้าของอาคารและศิลปินโดยเผยแพร่ข้อมูล ทั้งทางด้านสถาปัตยกรรม การจัดแสดงผลงานและประวัติพื้นที่ผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์นอกจากนี้ยังมีการจัดนิทรรศการประจำปีเพื่อแสดงผลงานศิลปะที่ผลิตโดยศิลปินในย่าน เช่น นิทรรศการศิลปะในนิชิจิน 98 ทั้งนี้ทางกลุ่มผู้จัดไม่ได้มีความต้องการใช้พื้นที่ย่านทั้งหมดเป็นที่จัดงานเนื่องจากยังคงต้องการรักษาความเป็นส่วนตัวสำหรับผู้อยู่อาศัยการจัดงานจึงมีขึ้นที่มาจียะคลับ

การจัดการด้านการสัญจรของรถยนต์ภายในชุมชน

เนื่องจากระบบทางสัญจรภายในชุมชนเดิมเป็นทางเดินเท้าที่ไม่ได้มีการจัดเตรียมพื้นที่ทางเท้าแยกจากทางรถยนต์ ซึ่งในปัจจุบันรถยนต์เข้ามามีส่วนสำคัญ ซึ่งชุมชนนิชิจินเลือกแนวทางในการจัดการปัญหาในลักษณะที่ผสมผสานวิธีการดำเนินชีวิตในปัจจุบันกับรูปแบบที่สืบทอดมาจากอดีต โดยคงเส้นทางการเดินเท้าที่ใช้ร่วมกันกับรถยนต์แต่เลือกรถยนต์ขนาดเล็กลงให้สอดคล้องกับขนาดของถนนที่มีอยู่เดิม เตรียมที่จอดรถใต้อาคารพักอาศัยแบบใหม่หรืออยู่ในแนวถอยร่นของอาคารของอาคารที่อยู่ห่างจากถนนและรื้ออาคารด้านหน้าเพื่อทำเป็นลานจอดรถสำหรับบ้านแต่ละหลังหรือให้รื้ออาคารข้างหลังออกไป เพื่อใช้เป็นที่จอดรถร่วมของหลายๆ ครอบครัว การขับที่รถยนต์ด้วยความระมัดระวังและให้สิทธิกับคนเดินเท้าเป็นหลัก การจัดการระบบเดินรถทางเดียวการกำหนดจุดหลบรถยนต์เป็นระยะในช่วงทางแคบทำให้การสัญจรภายในเป็นไปอย่างราบรื่นและสอดคล้อง

การจัดทำเงื่อนไขที่เอื้ออำนวยต่อเจ้าของอาคารเดิม

ปัญหาจากภาษีและกระบวนการซ่อมแซมที่สร้างปัญหาให้กับเจ้าของอาคารเดิม มีแนวทางแก้ไขด้วยการเสนอเงื่อนไขเพื่อลดภาระการรับผิดชอบของเจ้าของอาคารเดิมโดยที่เจ้าของอาคารเก่าไม่ต้องลงทุนซ่อมแซมที่พังก่อนการเข้าอยู่แต่ทดแทนภาระที่ผู้เช่าอาคารดำเนินการด้วยการลดสัดส่วนค่าเช่าแทนตลอดจนเงื่อนไขที่ไม่ผูกมัดทำให้เจ้าของสามารถตกลงย้ายออกและดำเนินการตามประสงค์ของเจ้าของได้ตลอดเวลา

จากกรณีศึกษาทั้งสามกรณีเป็นตัวอย่งของการดำเนินการของนักวิชาการและบุคคลภายนอกพื้นที่และการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ ที่ตระหนักถึงคุณค่าของถิ่นที่อยู่อาศัยโดยมีจุดเริ่มต้นการดำเนินการอนุรักษ์คือ

Navasota เริ่มต้นจากนักวิชาการและทีมงานวิจัยในการฟื้นฟูและปกป้องพื้นที่ที่มีผลต่อลักษณะเฉพาะของชุมชนโดยในกระบวนการทำงานได้เป็นการกระตุ้นให้เกิดการร่วมมือจากคนในพื้นที่ให้เห็นความสำคัญของชุมชนที่ตนอยู่อาศัย

ในส่วนของเมือง ยานากะเป็นการเริ่มต้นจากคนในพื้นที่จากกลุ่มแม่บ้านในย่านยานาเซน ทำให้เกิดกลุ่มคนที่ตระหนักถึงคุณค่าของถิ่นที่อาศัย จากนั้นจึงได้รับความร่วมมือจากนักวิชาการเข้ามาช่วยส่งเสริมการจัดการในด้านกายภาพของชุมชน

ในส่วนของ นิชิจิน เกิดจากกลุ่มศิลปินที่สนใจในอาคารแถวที่เป็นเอกลักษณ์ แบบมาจิบะ และนางายะ ซึ่งถูกปล่อยทิ้งร้างนำมาจัดการให้เกิดประโยชน์ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ใช้สอยภายในอาคารแถวเพื่อสามารถตอบสนองต่อการใช้งานที่สอดคล้องกับประโยชน์ใช้สอยของวิถีชีวิตในปัจจุบัน

ซึ่งลักษณะร่วมกันของโครงการได้ให้ความสำคัญในการให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ตั้งแต่ในขั้นตอนการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ถึงลักษณะทางกายภาพที่มีผลต่อความรู้สึกของผู้อยู่อาศัยในชุมชนที่เห็นว่ามีคุณค่า ตลอดจนถึงขั้นตอนในการดำเนินการตัดสินใจในการใช้พื้นที่ในกระบวนการวางแผนและการดำเนินการเพื่อการทำความเข้าใจในคุณค่าของพื้นที่ในด้านจิตวิญญาณของสถานที่ภายในชุมชน และผลสรุปแนวคิดในการนำไปสู่การจัดทำแผนหรือแนวทางในการจัดการปัญหาในการพัฒนาพื้นที่ในเชิงอนุรักษ์ การจัดการพื้นที่เพื่อให้คุณภาพของวิถีชีวิตดำเนินไปบนพื้นฐานของศักยภาพอันเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ เป็นการสร้างคุณค่าทั้งในแง่ของวัฒนธรรม เศรษฐกิจ คุณภาพชีวิตของชุมชนและคุณค่าทางด้านสุนทรียภาพ เกิดเป็นชุมชนที่น่าอยู่

2.3.4 การวิเคราะห์ กระบวนการและแนวคิดในการอนุรักษ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนจาก กรณีศึกษาการอนุรักษ์เมืองนาวาโชต้า มลรัฐ เท็กซัส ประเทศสหรัฐอเมริกา กรณีศึกษาการอนุรักษ์ชุมชน ยานากะ โตเกียว ประเทศญี่ปุ่น กรณีศึกษาการอนุรักษ์ชุมชน นิชิจิน เกียวโต ประเทศญี่ปุ่น

จากกรณีศึกษามีประเด็นที่เกี่ยวข้องในด้านการอนุรักษ์ด้วยการนำประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนในการจัดทำแผนในการอนุรักษ์ สามารถวิเคราะห์กระบวนการในดำเนินการและแนวทางในการนำประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชน โดยจากกรณีศึกษาทั้งสามกรณีจะมีโครงสร้าง ในการดำเนินการอนุรักษ์ชุมชนที่มีการอยู่อาศัยที่ต่อเนื่องมาจากอดีตซึ่งลักษณะสำคัญในการดำเนินการคือ การให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาตั้งแต่เริ่มกระบวนการอนุรักษ์ (ตารางที่ 2.1)

กระบวนการในการศึกษาสถาปัตยกรรมและสภาพที่ตั้งโดยความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่โดยมีประเด็นในการดำเนินการที่เป็นลักษณะเฉพาะในด้านกระบวนการอนุรักษ์ดังนี้

1. การกำหนดเป้าหมายและทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่
2. การสืบค้นหาลักษณะเฉพาะของชุมชน
3. การจัดทำแผนในการอนุรักษ์
4. การประเมินและการปรับปรุงโครงการแนวทางในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน

ซึ่งจากการศึกษาถึงกระบวนการดำเนินการอนุรักษ์ในด้านกระบวนการศึกษาคุณค่าของพื้นที่ในด้านสถาปัตยกรรมและที่ตั้งในกระบวนการอนุรักษ์ของกรณีศึกษา และการศึกษาแนวทางในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมว่ามีหลักการและวิธีการ สามารถจัดแบ่งอธิบายได้ตามรายละเอียดดังนี้

1) การกำหนดเป้าหมายและการทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่

ในกระบวนการของการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชนในขั้นตอนการดำเนินการแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นหลักคือ

การสร้างทำความเข้าใจกับประชาชน ในการเข้ามาดำเนินการของทีมงานและความต้องการของประชาชนเริ่มต้นด้วยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับกลุ่มผู้บริหารชุมชน โดยการนำเสนอแนวคิดของโครงการและรับฟังแนวคิดจากกลุ่มผู้เข้าร่วมประชุม ซึ่งเป้าหมายที่ต้องการคือการสร้างความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่ถึงความต้องการของประชาชนจากกรณีศึกษาทั้งในส่วนของ เมืองนาวาโชต้า ยานากะและนิชิจิน นั้นมีส่วนร่วมที่เหมือนกันในการทำให้คนในพื้นที่เข้ามามีส่วนในการกำหนดทิศทางในการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนรวมถึง

ทัศนคติของ ประชาชนในพื้นที่เกี่ยวกับการเข้าใจถึงคุณค่าและแนวคิด ต่อลักษณะอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชน

การรวบรวมข้อมูลและบันทึก ถึง ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน, ลักษณะอันเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่โดยขอความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนเช่นในกรณีของเนินหิ้งห้อยของยานากะเป็นข้อมูลที่มาจากการสภาการณ์ความทรงจำในอดีตซึ่งในปัจจุบันเป็นพื้นที่ลาดยางแล้วการจะรับทราบข้อมูลของพื้นที่สาธารณะที่ได้รับการเปลี่ยนแปลงแล้วเช่นนี้จะต้องได้รับการร่วมมือการสอบถามพูดคุยจาก คนใน ชุมชนบอกเล่าถึง วิถีชีวิต การใช้งานพื้นที่ สถานที่ทางธรรมชาติหรือสถาปัตยกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมาของชุมชน บริเวณที่มีความน่าสนใจจากการสอบถามข้อมูลของคนในชุมชนซึ่งในการสอบถามใช้คำถามว่า สถานที่ใดที่คุณคิดว่าสามารถจะมักไม่ชอบที่จะอนุรักษ์บ้านเรือนของเขาให้เป็นที่ตั้งสมบัติแห่งประวัติศาสตร์ เขามักที่จะอายุที่จะอยู่ในบ้านที่ดูสะอาดสะอาด ผุพังดูมีอายุ แนะนำให้แขกผู้มาจากต่างเมืองเที่ยวชม(Harry Launce Garnham,1985: 149) หรือ เรากำลังมองหาสถานที่ที่น่าสนใจในชุมชน ชาวบ้านส่วนใหญ่(ทิพย์สุดา ปทุมานนท์,2543:71)

2) การสืบค้นหาลักษณะเฉพาะของชุมชน

การนำเอาข้อมูลที่ได้จากประชาชนถึงเอกลักษณ์ของพื้นที่ นำไปศึกษาในรายละเอียดโดยทำการแยกแยะและประเมินคุณค่าพื้นที่ที่มีความพิเศษหรือบริเวณที่ต้องการความสนใจเป็นพิเศษแล้วทำการบันทึกโดยมีประเด็นหลักดังนี้

สถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์

พื้นที่เปิดโล่งของเมือง

การทำความเข้าใจลักษณะทางธรรมชาติและสภาพที่ตั้งชุมชน

บริเวณที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงที่รบกวนต่อสภาพภูมิทัศน์

หรือการเปลี่ยนแปลงการใช้งาน,สัดส่วนรูปทรง,สภาพที่ตั้ง เป็นต้น

3) การจัดทำแผนในการอนุรักษ์

เป็นผลมาจากการศึกษาพื้นที่เพื่อทราบถึงคุณค่าของพื้นที่ในด้านความหมายของพื้นที่คุณค่าทางสถาปัตยกรรมและวิถีชีวิตในชุมชน สิ่งใดคือลักษณะอันเป็นเอกลักษณ์ของเมือง นาวาโชดำ ยานากะและนิชิจิน ซึ่งเป็นผลจากการรวบรวมข้อมูลทั้งจากความคิดเห็นและข้อมูลจากการสอบถามจาก คนใน พื้นที่รวมทั้งผลจากการดำเนินการสำรวจจากคณะทีมงาน เป็นแนวทางเพื่อการกำหนดบริเวณพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะที่ต้องทำการอนุรักษ์และฟื้นฟู โดยการรวบรวมผลจากการแจกแบบสอบถาม การสัมภาษณ์จากประชาชนและผลจากการสำรวจสภาพทางธรรมชาติของสถานที่ตั้ง

ตารางเปรียบเทียบกรณีศึกษาด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ชุมชน

ชุมชน	เป้าหมายหลัก	การมีส่วนร่วมของประชาชน	หน่วยงานและองค์กรที่เข้าร่วม
นาวาไชดำ	การอนุรักษ์ลักษณะเฉพาะของชุมชน การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ ดำเนินการอนุรักษ์	1. องค์กรชุมชนร่วมมือกับทีมงานในด้านข้อมูลรายละเอียดของพื้นที่ศึกษา 2. การร่วมมือในการกำหนดปัญหาและการวางแผนเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ที่เป็นเอกลักษณ์ของเมือง 3. จัดทำประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับชาวบ้านในการจัดทำแผน	1. องค์กรชุมชน 2. ประชาชนในพื้นที่ 3. ทีมงานอนุรักษ์เมืองนาวาไชดำ
ยานากะ	การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการอนุรักษ์เอกลักษณ์ของพื้นที่ทั้งด้านกิจกรรมและกายภาพ	1. การร่วมมือชาวบ้านและนักวิชาการในการสำรวจพื้นที่ 2. การร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันในชุมชน โดยมีการร่วมมือกับนักวิชาการ 3. การจัดตั้งองค์กรชุมชนในด้านกิจกรรมอนุรักษ์โดยมีนักวิชาการเป็นแกนนำ	1. ทีมนักวิชาการและนักศึกษา 2. ประชาชนในพื้นที่ 3. องค์กรชุมชน

(ตารางที่ 2.1) ตารางเปรียบเทียบกรณีศึกษา

ชุมชน	เป้าหมายหลัก	การมีส่วนร่วมของประชาชน	หน่วยงานและองค์กรที่เข้ามามีส่วนร่วม
นิชชิน	<ul style="list-style-type: none"> -การนำอาคารแถวเก่าที่ไม่มีการใช้แล้ว นำกลับมาใช้ใหม่ -ประสานความต้องการระหว่างเจ้าของอาคารเดิมกับ ศิลปินที่มาเช่าอาคาร -การรักษาเอกลักษณ์ดั้งเดิมของพื้นที่ในด้านความงาม 	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดตั้งองค์กรชุมชนที่ประกอบด้วยชาวบ้าน และศิลปินจากภายนอก 2. การสร้างข้อตกลงที่เอื้อต่อการเช่าอาคารที่สร้างประโยชน์ให้กับชาวบ้าน 3. จัดประชุมระหว่งศิลปินและผู้อยู่อาศัยดั้งเดิมในพื้นที่ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. กลุ่มศิลปินที่จะมาเช่าอาคาร 2. ชาวบ้านและผู้นำท้องถิ่น 3. การจัดตั้งกลุ่มองค์กรชุมชน

(ตารางที่ 2.1) ตารางเปรียบเทียบกรณีศึกษา (ต่อ)

แนวทางในการจัดการพื้นที่สาธารณะ เป็นการจัดการลงในรายละเอียดของบริเวณที่ได้ทำการศึกษามีความสำคัญที่จะต้องอนุรักษ์ ในส่วนของสถาปัตยกรรมและองค์ประกอบของชุมชน ที่เป็นย่านที่มีผลต่อจินตภาพของชุมชน โดยกำหนดเป็นแนวทางในการป้องกันผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจรวมไปถึงการสร้างข้อตกลงร่วมกันในใช้พื้นที่สาธารณะ เช่นการจัดการด้านการสัญจรของรถยนต์ภายในชุมชน ระหว่างทางเดินเท้ากับรถยนต์ภายในชุมชน เป็นการกำหนดแนวทางในการจัดการปัญหา รวมไปถึงความต้องการใช้พื้นที่ในปัจจุบันที่เอื้อและสอดคล้องต่อแนวทางในการดำเนินการอนุรักษ์ การทำความเข้าใจถึงพื้นที่การใช้งานในอดีตที่เป็นความทรงจำที่มีคุณค่าจะทำทิศทางในการปรับปรุงการใช้งานพื้นที่ภายในชุมชนสอดคล้องต่อความต้องการของผู้อยู่อาศัยในชุมชนและเป็นลักษณะอันโดดเด่นอันเป็นองค์ประกอบทางจิตวิญญาณของสถานที่

แนวทางในการจัดการสถาปัตยกรรม จากการอนุรักษ์ลักษณะทางกายภาพของทั้งสามโครงการต่างมีแนวทางในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชนโดยการควบคุมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิทัศน์ภายนอกที่จะส่งผลกระทบต่อเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ ประเด็นในการดำเนินการอนุรักษ์ในส่วนของสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าในพื้นที่คือ

- การอนุรักษ์ลักษณะทางกายภาพของชุมชน การดำเนินการสงวนรักษาและปรับปรุงให้เกิดความคงทนและคงคุณค่าความเป็นเอกลักษณ์
- การควบคุมการปลูกสร้างอาคารใหม่ในพื้นที่ มีทั้งการควบคุมรูปด้านของอาคาร ขนาดของอาคารหรือโครงการ สีสันองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมรวมไปถึงการไม่อนุญาตให้ทำการปลูกสร้างอาคารใหม่ในบริเวณที่จะรบกวนภูมิทัศน์ในย่านที่มีลักษณะเฉพาะของชุมชน
- ยอมให้มีการปรับเปลี่ยนพื้นที่การใช้งานภายในให้สอดคล้องกับความต้องการ ในปัจจุบันเพื่อสร้างคุณค่าให้กับอาคารเก่าที่ปล่อยทิ้งร้างตัวอย่างกรณีของนิชิจินที่ปรับเปลี่ยนแปลงห้องแถวให้สอดคล้องกับความต้องการพื้นที่ภายในของผู้เช่าอาคาร รวมไปถึงการหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการอนุรักษ์ด้วยการสร้างเงื่อนไขที่เอื้อประโยชน์ต่อเจ้าของอาคารและผู้ใช้อาคารรายใหม่ และในส่วนของพื้นที่อนุรักษ์ที่ต้องควบคุมภาพลักษณ์ ขนาด สีสันและองค์ประกอบภายในชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อเอกลักษณ์ของพื้นที่รวมไปถึงการยอมให้มีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ในส่วนอื่นที่ไม่รบกวนต่อภาพรวมอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน

แนวทางในการดำเนินการในด้านความหมายของพื้นที่ เป็นประเด็นสำคัญประการหนึ่งที่จะดำเนินการอนุรักษ์โดยการสร้างคุณค่าจากความหมายดั้งเดิมของพื้นที่ มาเป็นแนวทางในการสร้างพื้นที่ที่ตอบสนองต่อการใช้งานในปัจจุบันแต่ยังคงความหมายทางวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ในส่วนที่ยังคงคุณค่าทางสถาปัตยกรรมหรือลักษณะทางธรรมชาติที่

ส่งผลต่อการรับรู้ของแขกผู้มาเยือนชุมชนเช่นการคงความหมายของชุมชนที่สร้างผลงานด้านการทอผ้าปรับสู่ชุมชนของศิลปินสมัยใหม่เป็นนัยยะของการคงความหมายและการสร้างความหมายใหม่ที่สอดคล้องกับความหมายดั้งเดิม สอดคล้องกับความต้องการพื้นที่ใช้งานในปัจจุบัน และรวมไปถึงการควบคุมการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ทางธรรมชาติที่มีคุณค่าต่อผู้อยู่อาศัยเป็นสถานที่อันเป็นคุณค่าของกิจกรรมในอดีตของช่วงเวลาที่มีคุณค่าของพื้นที่ชุมชนในอดีต

4) การประเมินและการปรับปรุงโครงการจากความเห็นของประชาชน โดยได้แบ่งการประเมินโครงการจากประชาชนออกเป็น 2 ประเด็นหลัก

แผนในการอนุรักษ์และการจัดการพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะของชุมชน

แนวคิดในการจัดการพื้นที่ว่างสาธารณะ

ตลอดระยะเวลาในการดำเนินการพัฒนาสามารถที่จะปรับเปลี่ยนโครงการให้เหมาะสม โดยต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการชุมชนและสามารถยืดหยุ่นได้ตามความต้องการของชาวชุมชน

จากการอนุรักษ์ลักษณะทางกายภาพของทั้งสามโครงการต่างมีแนวทางในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชนโดยการควบคุมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิทัศน์ภายนอก ในส่วนของพื้นที่ที่เป็นลักษณะเฉพาะของชุมชนแต่ยอมให้มีการปรับเปลี่ยนพื้นที่ภายในให้สอดคล้องกับความต้องการเพื่อสร้างคุณค่าให้กับอาคารเก่าที่ปล่อยทิ้งร้าง ตัวอย่างกรณีของนิชิจินที่ปรับเปลี่ยนแปลงห้องแถวให้สอดคล้องกับความต้องการพื้นที่ภายในของผู้เช่าอาคารซึ่งในส่วนของประเด็นในกระบวนการศึกษาพื้นที่เพื่อดำเนินการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชนจะส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่และขอความร่วมมือจากประชาชนในการดำเนินการเก็บข้อมูลทางด้านเอกลักษณ์ของชุมชนเพื่อให้ได้ข้อมูลการใช้งานและกิจกรรม ประวัติศาสตร์ของชุมชนเพื่อที่จะคงคุณค่าและสามารถตอบสนองต่อการใช้งานของคนในพื้นที่และสถานที่ที่มีความหมายกับผู้อยู่อาศัยในชุมชนเป็นการศึกษาสถานที่ที่มีความหมายจากการรับรู้ ประสบการณ์ผู้ที่สั่งสมจากอดีตที่ส่งเสริมให้เกิดความหมายของสถานที่ภายในชุมชน จากวิถีการดำเนินชีวิตเป็นการเชื่อมโยงคุณค่าทางสถาปัตยกรรมและชุมชนทางด้านกายภาพรวมกับคุณค่าทางจิตใจของสถานที่จากการใช้งานสร้างความหมายภายในชุมชน ระหว่างที่ว่างทางสถาปัตยกรรมและพื้นที่สาธารณะซึ่งมีคุณค่าในการรับรู้ถึงความเป็นสถานที่เฉพาะของคนในชุมชนจากเหตุผลดังกล่าวส่งผลต่อเนื่องไปสู่ขั้นตอนในการกำหนดทิศทางชุมชนและแนวทางในการวางแผนของชุมชนสำหรับพื้นที่ที่มีคุณค่า ในด้านสถาปัตยกรรมและที่ว่างภายในชุมชน จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือในการกำหนดแนวทางจากผู้ที่มีความเกี่ยวข้องและต้องทำดำเนินวิถีชีวิตต่อเนื่องหลังจากที่มีการวางแผนและดำเนินการ เพื่อคงและส่งเสริมคุณค่าทางกายภาพแห่งสถาปัตยกรรม และ ถิ่นฐานให้ดำรงอยู่ท่ามกลางจิตวิญญาณของพื้นที่และชุมชนในกระแสการพัฒนาแห่งอนาคต

2.3.5 สรุปแนวทางด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน

ในส่วนแนวทางด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชนซึ่งจะมีลักษณะของวิธีการปฏิบัติที่เป็นลักษณะเฉพาะแต่มีลักษณะร่วมที่สามารถจัดแบ่งโดยมีประเด็นในการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการอนุรักษ์จากการส่งเสริมให้เกิดประชาสังคม 4 ประการ

1. การมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาของชุมชน
2. การสร้างทางเลือกในการแก้ไขปัญหาด้วยการปรึกษาหารือกันหรือการปรึกษา

สาธารณะ

3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมสาธารณะ
4. การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผล

จากการนำแนวทางการมีส่วนร่วมมาปรับใช้ในกระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชน ควรมีการเพิ่มเติมประเด็นดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการสืบค้นหาคุณค่าทางสถาปัตยกรรม ชุมชนและวิถีชีวิต
2. การมีส่วนร่วมในกำหนดปัญหาของชุมชน
3. การสร้างทางเลือกในการแก้ไขปัญหาด้วยการแลกเปลี่ยนแนวคิด
4. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมอนุรักษ์และพัฒนาชุมชน
5. การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผล

2.4 กระบวนการศึกษาชุมชนปากคลองวัดประดู่การพัฒนาเชิงอนุรักษ์โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

2.4.1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการอนุรักษ์โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนและแนวคิดในด้านการศึกษารอบองค์ประกอบในพื้นที่ก่อให้เกิดเอกลักษณ์ของชุมชน รวมถึงการศึกษาสภาพโดยทั่วไปของพื้นที่ชุมชนปากคลองวัดประดู่จากภาพถ่ายทางอากาศ และการสำรวจเบื้องต้นโดยมีประเด็นในการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีดังนี้

1) แนวความคิดและทฤษฎีในการศึกษารอบองค์ประกอบที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เพื่อทำความเข้าใจข้อมูลด้านองค์ประกอบที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนและแนวทางในการอนุรักษ์เพื่อรักษาเอกลักษณ์ของชุมชน เกณฑ์และการกำหนดคุณค่าของชุมชนอนุรักษ์

2) แนวคิดในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน เพื่อการเข้าใจถึงความสำคัญในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสนอความคิดเห็นในการออกแบบและอนุรักษ์ชุมชน รวมไปถึงแนวคิดในการดำเนินการอนุรักษ์ตามแนวทางการ

ของประชาชน และการศึกษากรณีศึกษาที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน

สรุปแนวทางในการดำเนินการอนุรักษ์เพื่อรักษาเอกลักษณ์ของชุมชนและกระบวนการในการนำประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน

2.4.2 การทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่ การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานท้องถิ่นในการเข้ามาทำการศึกษาพื้นที่ชุมชนเป็นการแนะนำตัวทำความเข้าใจในการศึกษากับองค์กรท้องถิ่นและตัวแทนคณะกรรมการชุมชน เพื่อเป็นการนำไปสู่การทำความรู้จักและขอข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่ และการรวบรวมข้อมูลและการบันทึกถึงลักษณะการตั้งถิ่นฐาน วิถีชีวิตและการใช้งานพื้นที่ภายในชุมชนในอดีต สถานที่ที่ประชาชนเห็นว่ามีคุณค่า และสถานที่ในชุมชนที่ควรจะดำเนินการอนุรักษ์โดยการสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่ ซึ่งในขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของชุมชนจะอยู่ในกระบวนการสืบค้นและกำหนดคุณค่าของพื้นที่โดยประชาชน ซึ่งจะรวมการกำหนดปัญหาของพื้นที่ภายในชุมชนโดยประชาชนเข้าอยู่ในขั้นตอนนี้ด้วย

2.4.3 การสำรวจกายภาพ นำผลจากการสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่ในส่วนพื้นที่ที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมสภาพที่ตั้งของชุมชน มาสำรวจและเก็บข้อมูล ทั้งจากสภาพที่ตั้งตามธรรมชาติของชุมชน องค์ประกอบทาง สถาปัตยกรรมและชุมชน การใช้งานของพื้นที่ภายในชุมชน ที่ก่อให้เกิดเอกลักษณ์ของชุมชนซึ่งจะนำไปสู่การเข้าใจความหมายและคุณค่าของชุมชน โดยมีประเด็นในการศึกษาดังนี้

- 1) สภาพที่ตั้งของชุมชน
- 2) พัฒนาการตั้งถิ่นฐานและการใช้ที่ดิน
- 3) ต้นไม้และพืชพันธุ์
- 4) แหล่งน้ำตามธรรมชาติในชุมชน
- 5) ลักษณะทางสถาปัตยกรรมและชุมชน
 - ตำแหน่งที่ตั้งและการวางตัวอาคาร
 - องค์ประกอบทางจินตภาพ
 - การใช้พื้นที่สาธารณะ
 - สถาปัตยกรรม
- 6) แนวคิดของประชาชนในพื้นที่
 - วิถีชีวิตในอดีตของชุมชนปากคลองวัดประดู่
 - สถานที่ที่ประชาชนต้องการให้อนุรักษ์
 - ปัญหาในพื้นที่

2.4.4. การวิเคราะห์สภาพปัญหาของชุมชนที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการอนุรักษ์ ปัญหาที่จะส่งผลต่อการดำเนินการอนุรักษ์และแนวทางในการป้องกันปัญหา

2.4.5. การวางแผนในการดำเนินการอนุรักษ์ชุมชนจากแนวทางข้อมูลจากประชาชน ในพื้นที่และสอดคล้องกับคุณค่าของพื้นที่และความต้องการของประชาชนและพัฒนาบนพื้นฐาน อันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ซึ่งประกอบไปด้วย การจัดการพื้นที่สาธารณะ การจัดการด้าน สถาปัตยกรรม การดำเนินการด้านความหมายของพื้นที่

ซึ่งในกระบวนการศึกษาสภาพพื้นที่และการมีส่วนร่วมของประชาชนจนถึงขั้นการร่าง แผนการในการดำเนินการอนุรักษ์พื้นที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของชุมชน นั้นเป็นการศึกษา กระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อมีการนำแผนการดำเนินการ อนุรักษ์กลับเข้าไปใช้งานยังพื้นที่ในชุมชน ทั้งในขั้นตอนของการปรึกษาหารือสาธารณะ การมีส่วนร่วม ร่วมในการดำเนินกิจการสาธารณะ การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผล ซึ่งจะเป็น ขั้นตอนในการดำเนินการของชุมชนโดยมีผู้ประสานงาน ที่เป็นผู้ชำนาญการด้านการอนุรักษ์ สถาปัตยกรรมและชุมชนประสานงานระหว่าง องค์กรภายในพื้นที่ องค์กรจากภายนอก และ หน่วยงานของภาครัฐ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย